

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

Tweemaandelijks Kultureel Tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring Gent V.Z.W.

Redactie-adres : Sint-Lievensdoorgang 1, 9000 Gent.

5de Jaargang, nr. 1.

15 januari 1976

Voorzitter : G Hebbelynck
Onder-Voorzitter : H. Collumbien
Secretaris : R. Van Geluwe

Penningmeester : A. Verbeke
Ruildienst : Van Geluwe-Eggermont A., Maisstraat 235, Gent
Secretariaat : Maisstraat 235, Gent. - Tel. 26.23.28

Postrekening : 000-105.04.73-60 - Heemkundige en Historische Kring
Gent, Koggestraat 14, Gent
Lidgeld : 200 fr. per jaar.

INHOUD

Gent in 1847. Het Hongerjaar	blz. 3
De Sint-Jorisgilde te Gent	20
Martin Joseph Mengal	37
De Melkmarkten te Gent	38
Te Gent	39
Vraag en Antwoord	40
Bibliografie	41
Aanvullende Ledenlijst	41
Kijk-hij-Kijke !!	43

Verantwoordelijke uitgever : G. Hebbelynck, Voorhoutkaai 40, Gent
Elke auteur is alleen verantwoordelijk voor zijn bijdrage

Uitgegeven met de steun van het Stadsbestuur van Gent en van het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen.

Waarde Leden,

Van een lid van de H. en H. Kring Gent ontvingen we het volgende schrijven : "Alhoewel geen gewone druk stel ik vast dat uw tijdschrift kwa vorm en presentatie prachtig is uitgegeven. Mijn oprechte felicitaties ! Wat de inhoud betreft : degelijk en verscheiden ! Aan alle medewerkers mijn beste gelukwensen en de moed tot volharding."

Voor de Raad van Beheer van de H. en H. Kring Gent is zo'n briefje een flinke stimulans om verder te werken. We denken de leden te mogen verzekeren, dat de vijfde jaargang van Ghendtsche Tydinghen nog beter zal zijn dan de vorige.

We hebben met genoegen vastgesteld, dat talrijke leden gevolg gegeven hebben aan ons verzoek hun bijdrage voor 1976 onmiddellijk te storten. Op 1 december hadden we reeds 235 bijdragen ontvangen; op 20 december was dit aantal aangegroeid tot 458. Aan allen : onze beste dank.

Het januari-nummer wordt nog gezonden aan al de leden van 1975.

De leden, die tegen 1 maart de bijdrage voor 1976 niet gestort hebben, zullen het maart-nummer niet ontvangen.

De bloei van Ghendtsche Tydinghen hangt onder meer af van het aantal leden. We doen een bijzondere oproep aan al de Gentse leden om ons blad - Uw blad - te leren kennen aan vrienden en kennissen.

We moeten nog meedelen, dat het vervolg van het artikel over "De Maagd van Gent" van onze medewerker M. Van Wesemael zal verschijnen in het maart-nummer. Over dit artikel willen we niets verklappen, maar we durven verzekeren, dat na de lectuur van het artikel vele lezers een verkenningstocht zullen maken in onze stad Gent.

Met oprechte achting,

De Raad van Beheer.

OP ZONDAG 25 JANUARI OM 10 U 15 IN HET DAMBERD, KOORNMARKT VOORDRACHT DOOR DE HEER A. DE BUCK OVER "DE GODSHUIZEN TE GENT".

OP ZONDAG 15 FEBRUARI OM 10 U 15 IN DE KREDIETBANK, KOUTER TE GENT VOORDRACHT MET DIAPROJECTIE DOOR DE HEER DIEPERINCK OVER "VERLEDEN EN HEDEN VAN HET GRAVENSTEEN".

OP ZONDAG 14 MAART BEZOEK ONDER DE LEIDING VAN DE HEER ARCHITECT M. BOURGOIS AAN HET VOORMALIG DOMINIKANENKLOOSTER (PAND, ONDERBERGEN). SAMENKOMST : ONDERBERGEN OM 9 U 50.

GENT IN 1847

Het Hongerjaar

Op 15 oktober 1846 werd in ons land een algemene volkstelling en een algemene industriële telling gehouden. Om de geschiedenis van Gent in de tweede helft van de negentiende eeuw te begrijpen is het noodzakelijk even stil te staan bij de gegevens van de tellingen van 1846. Belangstellenden willen we verwijzen naar de grondige studie van Prof. J. Kruithof "De sociale samenstelling van de bevolking te Antwerpen, Brussel, Gent en Luik in 1846-1847". (Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent, deel XI, 1957).

In 1847 had ons land 4.338.447 inwoners; vier steden telden meer dan 50.000 inwoners, nl. Brussel (123.874), Gent (103.977), Antwerpen (88.487) en Luik (75.961 inwoners). In 1847 was Gent dus de tweede stad van ons land met 2,4 % van de Belgische bevolking. De groep "personen met een inkomen" bedraagt te Gent 53,8 % van de bevolking (Brussel 49,1 %, Luik 47,7 %, Antwerpen 41,7 %).

GEGEVENS VAN DE VOLKSTELLING BETREFFENDE DE BEROEPSSTRUCTUUR TE GENT

1. Landbouw	842	1,52 %	
2. Grondeigenaars en renteniers	2.286	4,13 %	
3. Burgerlijke en militaire gepensioneerden	113	0,20 %	
4. Handelaars	3.906	7,06 %	
5. Onderofficieren en soldaten	2.889	5,22 %	
6. Dienstknechten en dienstboden	4.018	7,26 %	
7. Personen met een vrij beroep	696	1,26 %	
8. Ambtenaren en bedienden	1.458	2,63 %	
9. Diversen	2.440	4,41 %	
10. Personen werkzaam in het transportwezen	728	1,31 %	
11. Personen werkzaam in industrie en ambachten			
a) voeding	1.783	3,22 %	
b) kleding	5.901	10,67 %	
c) bouwbedrijf	4.133	7,47 %	
d) ameublement	939	1,70 %	28.421
e) textielindustrie	13.826	25,00 %	51,38 %
f) metaalindustrie	747	1,35 %	
g) andere sectoren	1.092	1,97 %	
12. Dagloners en arbeiders zonder bepaald beroep	7.512	13,58 %	
Algemeen totaal :	55.309	100,00 %	

Op een soort bedrijvigheid na vertoont de beroepsstructuur van de vier steden slechts geringe verschillen, wat trouwens begrijpbaar is, gezien de bedrijven praktisch enkel in de lokale behoeften voorzien. De uitzondering is de textielindustrie, die te Gent 25 % van de personen met een inkomen

telt. Deze groep is als volgt samengesteld :

a) katoenindustrie : 57 ondernemingen met 7.527 arbeiders (gemiddeld 132 werklieden per onderneming)

b) vlasindustrie : 9 ondernemingen met 2.879 arbeiders (gemiddeld 320 werklieden per onderneming)

c) kantwerksters : 3.207

d) overige : 213.

Luik heeft wel als tegenhanger de metaalindustrie, maar samen met de arbeiders uit de kolenmijnen telt deze groep toch slechts 3.766 arbeiders of 10,4 o/o van de Luikse werknemers.

Gent was dus in 1846 wel de meest geïndustrialiseerde stad van België. J. Kruithof wijst er op, dat de Luikse industrie zich minder leent voor vrouwen- en kinderarbeid dan de Gentse textielnijverheid. Het aantal werkende vrouwen tussen 15 en 70 jaar is te Gent dan ook merkbaar hoger dan in de drie andere steden. (Gent 57 o/o, Luik 49 o/o, Brussel 48 o/o en Antwerpen 40 o/o).

“De industrialisatie, stelt Kruithof vast, veroorzaakt een sterke aangroei van het proletariaat, van een klasse mensen, die bereid of liever verplicht is tegen lage lonen te werken. Het gevolg hiervan is, dat de man die als arbeider in de fabriek werkt, te weinig verdient om zijn gezin te kunnen onderhouden. Zijn vrouw en in veel gevallen ook zijn kinderen moeten werk zoeken om de noodzakelijke levenskosten te dekken.”

In verband met de kinderarbeid werden tijdens de periode 1864-1870 - wel ongeveer twintig jaar na de volkstelling van 1846, maar de toestand zal in 1846 wel niet beter geweest zijn - gemiddeld 235 jongens of 6,2 o/o van de bevolking en 162 meisjes of 4,7 o/o van de bevolking van de Gentse gemeentescholen jaarlijks tewerkgesteld in een fabriek. Hiervan waren 24,87 o/o van de jongens jonger dan 10 jaar en 51,74 o/o jonger dan 11 jaar; bij de meisjes waren 20,97 o/o jonger dan 10 jaar en 43,57 o/o jonger dan 11 jaar (1).

Kruithof komt tot het besluit “Te Gent is de industrialisatie het verst gevorderd en daardoor de algemene sociale toestand het slechts : het proletariaat is er zeer aanzienlijk, de personen die steun genieten zijn bijzonder talrijk, terwijl de burgerij betrekkelijk klein is.”

Op 3 januari verschijnt in de kranten een oproep van de bisschop aan de begoede personen van Gent om steun te verlenen aan liefdadige werken. De correctionele rechtbank veroordeelt een groot aantal personen wegens diefstal. Hierbij bevinden zich een elftal kinderen jonger dan achttien jaar : een kind van tien, drie kinderen van elf, een van twaalf, een van dertien, twee van veertien, een van zestien en twee van zeventien jaar. De kinderen worden tot hun achttiende jaar in het “boetingshuis” geplaatst.

(1) Bron : Renseignements statistiques sur les garçons (filles) qui ont quitté les écoles communales. (B.R.U.G. 223 B 6 (4)).

10 januari : Huisgezinnen uit de omliggende dorpen komen naar de stad en zijn hier zonder "levenshulp" noch onderkomen. Ze smeken om een aalmoes. In de Korte Munt verbrijzelden een man en vrouw de ruiten van een winkel. Daarna bleven ze onbeweeglijk staan tot ze door de politie naar de gevangenis werden gebracht.

13 januari : Het hulpcomité, opgericht na de oproep van de bisschop, is samengesteld uit de heren d'Hoop en Vergauwen, senators, Jules de Saint-Genois en de kanunniken De Mulder, Verduyn en De Decker, overste van de Broeders van Liefde.

De vier vrijmetselaarsloges van de stad hebben besloten vanaf woensdag 13 januari wekelijks een grote hoeveelheid broden uit te delen aan de armen gedurende de vier wintermaanden in hun vergaderingsplaatsen.

17 januari : Het Bureau van Weldadigheid deelt wekelijks 9.000 broden uit. In de "warmzaal" is het aantal armen, die zich aanbieden, het dubbel van vorig jaar. De armen ontvangen er 's morgens een stuk brood en een liter soep, 's middags krijgen ze bonen. Het hulpcomité heeft reeds 16.680 fr. ingezameld en deze som verdeeld aan de 62 behoeftigste gemeenten van de provincie. Ter gelegenheid van een dansfeest ingericht door de maatschappij "de Club" zullen op 23 januari meer dan 2.000 broden worden uitgedeeld.

20 januari : In de Gazette van Gent lezen we : "Het gouvernement heeft een subsidie van 350.000 fr. geschonken voor de armen in West-Vlaanderen. Ofschoon Oost-Vlaanderen aan de hevigste armoede ten prooi is en dat te Gent de straten als het ware met armen bezaaid zijn, hebben we het genoegen niet zulke tijding aan de medeburgers mede te delen."

Dinsdagochtend (19 januari) heeft men in het Schepenhuisstraatje een van honger stervende man gevonden, die te Evergem woonachtig is. Er wordt een buitengewone vertoning ingericht ten voordele van de armen. "Het schone Oestermeisje", "De nieuwe Landheer" en "Keizer Karel en de Berchemse Boer" worden opgevoerd. De prijzen : eerste rang : 4 fr., tweede rang : 2 fr., parquet : 1,60 fr.

22 januari : Op maandag 18 januari hebben vrijmaats bij de Walpoortbrug vier nieuwe broeders ontvangen. Na onder het drinken van een pint rivierwater de eed van trouw te hebben afgelegd, werden ze met zestig emmers koud water gereinigd en gedoopt. Duizenden nieuwsgierigen waren bij deze natte plechtigheid aanwezig. De straten zijn te Gent met armen opgevuld. Geheel de dag door wordt aan de deuren gebeld. Over dag wordt door de noodlijdenden bij winkeliers gestolen en de vensterruiten ingeslagen; 's avonds worden rustige burgers aangerand.

Er verschijnt een tweede lijst met de namen van 62 gemeenten, die

door het hulpcomité door de bisschop opgericht, samen 11.500 fr. hebben ontvangen.

27 januari : De bestendige bezoekers van het Salon Napoléon zullen in de loop van deze week een tweede uitdeling van 1.500 broden aan de armen doen. Gisteren had ook een tweede uitdeling van 900 broden door de maatschappij Cockeril buiten de Brugse poort plaats. Verder vermeldt de Gazette van Gent talrijke diefstallen en aanrandingen.

Op maandag 1 februari zal in de verkoopzaal van het Sint-Jorishof de verkoping beginnen van de Bibliotheca Willemsiana. Men weet, dat deze vermaarde boekerij, tot welker verzameling J.F. Willems zo veel jaren besteedde, vooral rijk is aan oorkonden omtrent de geschiedenis der Nederlanden.

Verder bevat de krant een artikel over het maalrecht en het recht op het geslacht vee.

MAALRECHT

	Op 100 kg. tarwe	Op 100 kg. rogge
Brussel : sedert 1830 afgeschafft		
Antwerpen	2,25 fr.	0,70 fr.
Gent	2,12 fr.	geen
Dendermonde	2,63 fr.	geen
Mechelen	1,50 fr.	0,47 fr.

Ter vervanging van het maalrecht werd te Brussel een belasting van vier fr. op 1.000 kg. steenkool geheven; te Gent bedraagt dit recht slechts 0,70 fr. per ton.

RECHT OP HET GESLACHT VEE

	Ossen	Stieren	Koeien en vaarzen
Brussel	27,95 fr.	24,40 fr.	17,10 fr.
Antwerpen	17,00 fr.	17,00 fr.	12,75 fr.
Gent	16,00 fr.	12,50 fr.	12,50 fr.

Blijkbaar publiceert de Gazette van Gent dit artikel om aan te tonen, dat te Gent de belastingen op brood en vlees lager zijn dan in andere steden.

De maatschappij Union heeft duizend broden uitgedeeld.

5 februari : Tijdens de voorbije maanden december en januari werd door het Weldadigheidsbureau uitgedeeld :

23.441 broden van 1,5 kg.	579 paar klompen
416.806 kg. steenkool	579 paar kousen
89.780 kg. aardappelen	850 katoenen dekens
905 hemden	19.082,09 fr. in geld.

5 februari : In de Gazette van Gent verschijnt een gedicht "Aen de Ryken" getekend P... Alhoewel het stuk geen literaire waarde heeft, toch publiceren we een deel van het gedicht om ons een beeld te vormen van toestanden en gevoelens in 1847.

Ja weet gy, o ryken, in uwe paleizen
Waer weelde u beveiligt voor kommeren vry,
Waer lagchende monden hun heil u bewyzen,
En 't wichtje u streelt ofwel speelt aen uw zy :
Wat pynen dien vader het herte beknellen,
Wen by zyne kinders met lompen bedekt
Ziet bloozen halfnaekt, en hun tranen ziet wellen
Op 't schamele strooi dat tot bed hun verstrekt ?

Wen 't jammergeklag "ik heb honger, o vader"
Zich droevig herhaelt als een stemme der dood,
En zwykend hy snikt met de handen te gader :
"Geef, God, geef toch myne arme kinderen brood !"
Ach ! wilt dan, o ryken, uw broer niet verstooten,
Er klopt in uw boezem geen marmerensteen;
En geven zal nog uwe goederen vergrooten,
Want 't geven verrykt, ja, het geven alleen.

Laet dan uwe handen de giften ontvloeijen,
Want Vlaenderen kwynt, ons schoon Vlaenderen sterft !
Eilaes ! lieve land, zal 'k u nooit meer zien bloeijen
Gy dat aller eeuwen bewondering erft ?
Waer duizende stemmen hun zaligheid zongen
Van 't duinenstrand tot 's zilvren Scheldenat heên,
En nu in een afgrond ter neder gedrongen
Slechts zuchten gefolterd door lyden en weên !

---

7 februari : Er zijn in Vlaenderen drie maal meer sterfgevallen dan geboorten. In januari 1847 waren te Gent 300 geboorten en 416 overlijdens.

Op de Groentemarkt is een koperen kan vol melk gestolen van een melkboerin van Oostakker.

10 februari : Op het plein aan het Spanjaardkasteel werd F. Van de W. oud 25 jaar, terechtgesteld wegens moord.
De toneelvereniging "Broedermin en Taalijver" heeft 1.200 tarwebroden uitgedeeld in het Hof van Flora.

12 februari : Door de grote duurte van de granen werden de brouwers

van Gent gedwongen de prijs van de uitzet te brengen op 23 fr. en de prijs van het dubbelbier op 29 fr. per ton.

Enkele veroordelingen door de correctionele rechtbank te Gent :

5 februari :

voor verbrijzelen van een ruit uit behoefte : twee maand
voor diefte van een brood bij een bakker uit behoefte : drie maand

28 februari :

voor stelen van drie broden : zes weken
voor stelen van aardappelen : twee maand
voor stelen van kippen en aardappelen : drie jaar.

3 maart : Zondagavond hebben tot wanhoop gedreven arme lieden ruiten ingeworpen in de Koestraat om in de gevangenis te worden opgesloten.

7 maart : Op zondag 7 maart werden twee tentoonstellingen geopend : de 18e tentoonstelling van schilderijen in de voorzaal van de universiteit en de 84e bloemententoonstelling in het Casino.

Onderzoeken we thans even de broodprijzen begin 1847.

	Tarwe gebuideld	Tarwe ongebuideld	Masteluin	Rogge
8 januari	47 cent.	36 cent.	—	28 cent.
29 januari	48 cent.	37 cent.	—	29 cent.
5 februari	49 cent.	37 cent.	33 cent.	29 cent.
16 februari	51 cent.	38 cent.	34 cent.	30 cent.
2 maart	52 cent.	39 cent.	35 cent.	30 cent.
7 maart	57 cent.	41 cent.	35 cent.	30 cent.
13 maart	60 cent.	44 cent.	38 cent.	30 cent.
19 maart	58 cent.	43 cent.	—	30 cent.
27 maart	56 cent.	42 cent.	36 cent.	30 cent.
17 april	58 cent.	44 cent.	39 cent.	33 cent.

We kunnen een ongelooflijke stijging van de prijs van het brood vaststellen. Begin maart besluit de gemeenteraad : "Als de prijs van het brood te boven gaat - voor roggebrood 30 centimes en voor ongebudeld tarwebrood 40 centimes - zal het deel boven voornoemde prijzen gedragen worden door de stadskas, te weten : geheel het bedrag voor het roggebrood en tot maximum vijf centimes voor het tarwebrood."

Op 1 maart waren in de gevangenis op de Coupure opgesloten : 296 mannen, 70 vrouwen en 64 kinderen onder de zestien jaar.

De Gazette van Gent meldt nog, dat te Brugge bakkerijen werden geplunderd; alle samenscholingen van meer dan vijf personen werden verboden.

Een schip met tarwe bestemd voor Frankrijk werd tussen Baarle-Drongen

STAD GENT.

BROODZETTING

VAN DEN 6 MAERT 1847,

Integaen den 9 Maert 1847.

Het Kollegie van Burgemeester en Schepenen, verrijt het publiek dat, ingevolge de bestaende regt-maten en ten gerage der verhooging welke de graanen op de laatste markt hebben ondergren, de brood-zetting zooda meden bepaald geweest zyn als volgt: voor het gebuld tarwe brood 62 centimen, voor het ongebuld tarwe brood 46 centimen, voor het masteleinen brood 40 centimen, voor het rogge brood 32 centimen; maar, dat de bakkers der stad willende ter hulp komen aan de noodwendige en verlonde lianen, en een ket: redelyk Bekeer de afbreking van het beest, waerom den inhaerd volk, vergaankelyken, vrijwillig hebben toegestaan, het den 16 deser maand, de vercheidene kwaliteiten van brood te verkoopen men do volgende en yermatende prysen: welke te rekenen van overmorgen dynsdag, degene der laatste brood-zetting zullen verangen.

Den kilogramme brood enkel tarw gebuld	67 centimen.
Den kilogramme brood enkel tarw ongebuld	41 "
Den kilogramme masteleinen brood, half witte tarwe	35 "
en half rogge.	30 "
Den kilogramme rogge brood.	30 "

Het Kollegie van Burgemeester en Schepenen,
C. DE KERCHOVE.

Ter eerdnannic, de Secretaris, C. Van Heve.

Gent, den 7 Maert 1847.

Bevuit van den Siedelyken Raed, van den 6 Maert 1847.

Art. 1. Te rekenen van den 16 deser maand en tot verre beschikking, wanneer den prys der brood-zetting, voor wat het roggebrood bestryft 30 centimen zal te boven gaec, 40 centimen voor wat het enkel ongebulde tarw brood aangekt, en 35 centimen voor wat het masteleinen brood bestryft, zal het overig door de stedelyke kas werden gedragen ten voordete der werkende en noodwendige lianen van de stad, voor het geheel wat het rogge brood aangekt, en het behoep van 5 centimen voor wat het ongebuld tarwe en masteleinen brood bestryft.

Art. 2. Het Kollegie, de commissie voor de loraanscheien en degene van lianen zullen stas ten speedyken vergaderen en de middelen van uitvoer van het tegenswaerlyg beest vaststellen.

De Burgemeester Voorzitter,
(Gel.) C. DE KERCHOVE.

Ter eerdnannic, de Gemeente-Secretaris, (Gel.) C. Van Heve.

Voor getykening afgeschryft, de Gemeente-Secretaris,

C. Van Heve.

Gent, by C. ANHOOT-BARCKMAN, Stadsdrucker, Koornmarkt.

en Leerne op de wijk Gaverland aangevallen en geplunderd. De minister van justitie heeft de procureurs-generaal verzocht krachtdadige maatregelen te nemen tegen onlusten. De minister van oorlog heeft aan de generaals zeer strenge bevelen gezonden ten einde volksoptstanden te voorkomen.

Begin augustus verschijnen de personen, die beschuldigd werden het graanschip te Baarle te hebben geplunderd, voor de rechtbank. Van de 27 beschuldigten worden er 19 vrijgesproken, zes worden veroordeeld tot vijf jaar opsluiting, de twee overigen krijgen een lichte straf.

10 maart : Door de maatregel van de gemeenteraad wordt het brood goedkoper verkocht dan de werkelijke prijs.

	Werkelijke prijs	Verkoopprijs
Gebuideld tarwebrood	62 cent.	57 cent.
Ongebuideld tarwebrood	46 cent.	41 cent.
Masteluin	40 cent.	35 cent.
Roggebrood	32 cent.	30 cent.

Op 8 maart vaardigt het college van burgemeester en schepenen het volgende besluit uit : "De landbouwers kunnen blijven volharden de markten van de stad Gent zonder vrees en met de grootste verzekering bij te wonen; zij zullen aldaar alle veiligheid en de gewenste bescherming genieten".

De Gazette van Gent meldt onlusten te Luik, Verviers, Brussel, Dinant, Geraardsbergen.

12 maart : De Gazette van Gent publiceert een artikel over de ellende te Waarschoot. Deze gemeente telt ongeveer 5.800 inwoners.

In 1812 waren te Waarschoot 1.650 lijnwaadgetouwen in gebruik; het dagloon bedroeg 2,25 fr. Daarnaast waren er nog 2.030 handspinsters, die 0,50 fr. per dag verdienden. Het totale inkomen van deze huisarbeid bedroeg 1.418.250 fr. per jaar. In 1846 waren er nog 229 lijnwaadgetouwen (dagloon 0,75 fr.) en 530 handspinsters aan 0,18 fr. per dag. Dit geeft een jaarlijks inkomen van 80.145 fr. Het verschil met 1812 bedraagt dus 1.338.105 fr. Als besluit schrijft de krant "Moet men nog verwonderd zijn die menigte uitgehongerde en met vodden bedekte eertijds naarstige wevers te ontmoeten, wier bleke gekrompen en door ellende mismaakte gezichten de voorbijgangers van afschrik en medelijden het hart toenijpen, wier zwakke lichamen zich als schimmen door de straten bewegen. De helft van de bevolking is ingeschreven voor steun bij het Liefdadigheidsbureau."

17 maart : Wij krijgen een beschrijving van de "foor" op het Sint-Pietersplein. Naast kleine circussen is er ook een tent, waar twee Hollandse soldaten vechten tegen een Javaan, "die zijn broek heeft vergeten aan te doen" en die reeds met zijn braadspit een lelijke veeg aan een

van zijn vijanden heeft toegebracht. Er zijn ook tenten met geleerde honden en apen, met misvormde dieren en met geleerde vogels. Er is ook een tent met een "gigante calabresse, zo verschrikkelijk groot, dat men bij donker weder moeite heeft om zijn hoofd te ontdekken". Er zijn ook enkele kramen met quincaille en met lekkernijen.

14 maart : Begin februari had de publicist Vandecasteele een brief gericht aan minister de Theux. Het kabinet de Theux-Malou (31 maart 1846 - 12 juni 1847) was het eerste homogeen katholiek ministerie. Het begin van de brief verscheen in de Journal des Flandres van 18 februari. Het begin luidt als volgt "Vous voulez donc laisser mourir ces populations de faim", s'est écrié un député des Flandres". Deze volksvertegenwoordiger was Rodenbach van Roeselare, die nochtans behoorde tot de meerderheid van het parlement. Aanvankelijk gebeurde er niets, maar na de onlusten te Brugge werd in de pers, die het kabinet steunde, de mening geopperd, dat Vandecasteele de oorzaak was van de onlusten. Vandecasteele werd aangehouden. Half maart werd de uitgever van de Journal des Flandres voor de rechter gedaagd om onderhoord te worden in verband met de publicatie van de brief van Vandecasteele. Begin april werd de auteur van de brief over de armoede in Vlaanderen vrij gelaten.

21 maart : Te Gent worden twee straatzangers aangehouden, nl. de reizende muzikant Hoste, genaamd het Begijntje en Bogaert, gewezen dokwerker en dit om een lied te hebben gezongen over Jacob van Artevelde. Het lied begon aldus :

Komt vrienden in het ronde,

Zoo wel de armen als de rijken.

Spijtig hebben we de tekst niet kunnen terugvinden. De politie heeft een driehonderd tal exemplaren van het lied aangeslagen.

24 maart. Op 19 maart overleed Karel-Lodewijk Ledeganck te Gent. Hij werd geboren te Eeklo op 9 november 1805.

28 maart : Koornwindmolen te koop gestaan buiten de Brugse poort, genaamd "De Vlieghe" wijk Rooigem op kasseiweg Gent-Brugge. Groot 20,90 aren. Verkoop in de herberg "De Hulstenboom" buiten de Brugse poort.

31 maart : Het Spiegelhof aan de Coupure is verkocht voor 55.500 fr. aan de kolenhandelaar De Lattre. In 1837 werd deze eigendom gekocht voor 68.000 fr. door De Meulemeester. De grote zaal door de vereniging Sint-Cecilia gebouwd, kostte 80.000 fr.

3 april : De gemeenteraad beslist tot de rechtekking van de Brabantdam; een zijde zal niet veranderen, langs de overzijde zullen een aantal huizen worden afgebroken vanaf de Abeelstraat. Volgens de Gazette van Gent hebben deze huizen weinig waarde.

21 april : Zaterdag werden bij zeven bakkers in de tweede wijk 130 broden aangeslagen, die niet het vereiste gewicht hadden. Ze werden geschonken aan de Liefdadigheidswerkplaats. Ook in de derde wijk werden bij drie bakkers 72 broden aangeslagen.

Verscheidene bedelaars werden gisteren voor het inslaan van vensterruiten en het stelen van brood aangehouden.

25 april : Op zondag 25 april heeft de inhuldiging plaats van het nieuw paviljoen van de Sint-Jorisgilde. Het gebouw ontworpen door bouwmeester Leclerc-Restieaux staat op het einde van de Nieuwe Wandeling, bevat een koffiehuis en restaurant en op de eerste verdieping een grote feestzaal.

26 april : Enkele aangeslagen broden zouden lijnzaadmeel bevatten.

2 mei : Op 11 juni 1841 werd het genootschap H. Joannes Franciscus Regis opgericht met als doel armen te helpen met het kosteloos verschaffen van de nodige documenten voor het huwelijk tussen personen, die onwettig samenleven en voor het wettigen van onechte kinderen. Sedert haar oprichting tot einde december 1846 heeft de vereniging hulp verleend voor 563 huwelijken en voor het wettigen van 308 kinderen.

5 mei : Maandag bevond zich een arme dorpeling op de Coupure een aalmoes smekende om zijn honger te stillen. Radeloos geworden van niets te ontvangen wierp hij zich in het water. De conciërge van het Casino heeft de man kunnen redden.

Tot de nieuwe oogst kan de prijs van het brood niet dalen. Hierbij de evolutie van de prijzen tot half juli.

	Gebuideld brood	Ongebuideld brood	Masteluin	Rogge
24 april	58 cent.	44 cent.	41 cent.	36 cent.
8 mei	59 cent.	47 cent.	43 cent.	38 cent.
29 mei	57 cent.	45 cent.	41 cent.	38 cent.
12 juni	58 cent.	46 cent.	42 cent.	37 cent.
6 juli	57 cent.	45 cent.	40 cent.	34 cent.
17 juli	55 cent.	43 cent.	36 cent.	28 cent.

17 mei : Op maandag 17 mei werden in verschillende wijken van de stad en bijna tegelijkertijd bakkerijen aangevallen en geplunderd en werden een aantal winkels geheel of gedeeltelijk verwoest. De Gazette van Gent schrijft : "Hongerige magen hebben geen oren. Door het gebrek is de misnoegdheid bij de armen groot; ook de werkende klas is misnoegd daar de werklieden door de arbeid niet meer kunnen voorzien in hun onderhoud." Nog volgens de Gazette van Gent zou de meerderheid van de oproerlingen bestaan uit straatjongens. De politie was machteloos en het leger werd opgeroepen om de orde te handhaven.

Ook op dinsdag hadden nieuwe plunderingen plaats. Sterke patrouilles van linietroepen en van de ruitery doorkruisen de stad; de pompiers zijn bestendig onder de wapens. De Gazette van Gent meldt nog : "Op het Arteveldeplein hebben soldaten tot het uiterste gebracht een losbranding gedaan in de richting van de Keizer Karelstraat, waarop de plundersaars de wijk namen. Gelijkvormig de geest van hun instelling hebben de stads aloude hoofdgilden de wapens genomen om personen en eigendommen te beschermen."

In het verslag van de gemeenteraad van 18 mei lezen we : "Le bourgmestre dit que le conseil a été convoqué d'urgence par suite des désordres qui ont eu lieu dans la soirée du jour précédent et qui ont consisté dans l'enlèvement de vive force par la populace des pains et autres objets chez divers boulangers et la dévastation de leurs boutiques, désordres qui ont encore repris ce matin. A ce moment on vient réclamer la présence de monsieur le bourgmestre, ces désordres se reproduisant. Les désordres non obstant l'emploi de la force militaire ont continué jusqu'à une heure du matin". De gemeenteraad besluit, dat alle samscholingen van meer dan vijf personen op de openbare weg verboden zijn en dat de herbergen moeten gesloten worden om negen uur 's avonds. Verder lezen we nog in het verslag : "Le service de la troupe est extrêmement pénible pour repousser le désordre lorsqu'il se reproduit sur plusieurs points éloignés à la fois. Le bourgmestre a requis dès hier le commandant de la garde civique de concourir avec cette garde au maintien du bon ordre. Le collègue est autorisé à organiser quelques compagnies de volontaires, afin de concourir au maintien du bon ordre et de la tranquillité publique". Een afvaardiging van de gemeenteraad zal naar Brussel reizen om aan de regering de toestand van de katoen-nijverheid uit een te zetten. Reeds op 5 juni keurt de gemeenteraad een uitgave van 8.986 fr. goed om de aangerichte schade te vergoeden. Later worden nog vergoedingen aan bakkers verleend; de totale uitgave beliep 13.481,91 fr. (ongeveer vier miljoen in onze huidige munt.) In totaal werden 63 bakkerijen geplunderd. Voor de plunderingen verscheen 51 betichten voor de correctionele rechtbank op 19 september : 41 mannen en 10 vrouwen. Een vierde van de betichten was jonger dan twintig jaar, waarbij twee kinderen van dertien en twee kinderen van veertien jaar. Enkele betichten worden met hun bijnaam vernoemd : Jan den Beer, Gust de pijpenmaker, den Duim. Onder de betichten is een "solferstekverkoper". Op 22 september volgt de uitspraak : een persoon : vijf jaar opsluiting en vijf jaar onder toezicht
vijf personen : drie jaar opsluiting
vier personen : twee jaar opsluiting
Verder : 18 maand (2 pers.), 15 maand (1 pers.) 12 maand (2 pers.), 6 maand (5 pers.), 4 maand (6 pers.), 3 maand (5 pers.) en 2 maand (3 pers.); vijf werden vrij gesproken "als hebbende zonder kennis van zaken gehandeld" maar werden voor vier jaar in het "huis van correctie" geplaatst, vijf werden vrijgesproken, vier waren afwezig wegens

ziekte en twee waren overleden. Een betichte verklaarde "Ik ken geen handwerk en zal gedwongen zijn, wanneer ik de gevangenis verlaat, hetgeen ik gedaan heb, opnieuw te doen".

20 mei : Het verhaal is eentonig, maar om de schrijnende ellende aan te voelen, moeten we verder vertellen. Op 20 mei spreekt de correctionele rechtbank te Gent de volgende straffen uit : drie personen voor het stelen van wortels : elk zes maand; een andere voor hetzelfde feit : drie maand. Voor het stelen van nieuw geplante aardappelen : vier maand. Vier personen : voor het breken van ruiten en het stelen van koeken : elk dertien maand.

30 mei : Een nieuwe gilde van de kleine kruisboog is buiten de Heuvelpoort in de estaminet "De Vier Winden" opgericht onder de benaming "Jan I, hertog van Brabant". De Café Suisse is verrijkt met een spiegel van 3,04 m. op 2,24 m.; het is de grootste spiegel te Gent.

2 juni : Op de graanmarkt dalen de prijzen : van drie tot vier frank per hl. tarwe en twee frank per hl. rogge. Dit is te verklaren door het feit, dat de opkopers thans hun graan wensen te verkopen voor de nieuwe oogst. Sedert 11 mei wordt de pegel niet meer toegepast; de bakkers beweren tegen de prijs van de pegel hun brood niet te kunnen verkopen. De volgende tabel geeft de broodprijzen aan op 1 juni in 1845, 1846 en 1847.

	1845	1846	1847
gebuideld	37 c.	43 c.	57 c.
ongebuideld	30 c.	33 c.	45 c.
masteluin	22 c.	27 c.	41 c.
rogge	18 c.	21 c.	36 c.

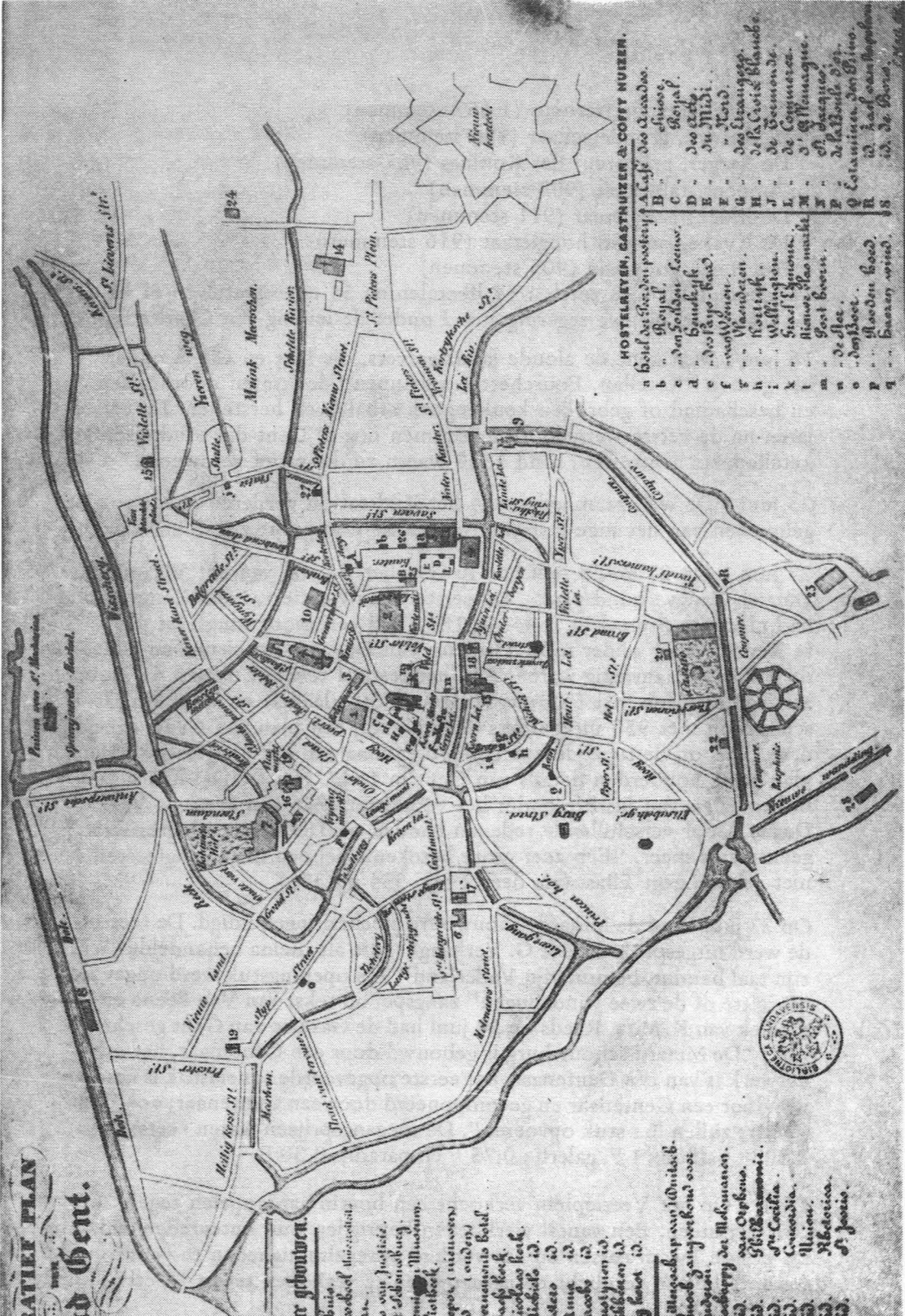
8 juni : Op 8 juni hadden verkiezingen plaats voor de kamer. Er waren tien kiesbureaus : vier op het stadhuis, in het gasthof "De Boer" in de Sleepstraat, in de "Hertog van Wellington" in de Drabstraat, in de herberg "De Prins" in de Ramen, in het Lakenmetershuis, in het justitiepaleis en in de rechtbank van eerste aanleg in de Volderstraat.

Daar we in de toekomst de namen van de kandidaten nog zullen ontmoeten, hierbij dan de uitslag van de verkiezing. In het arrondissement behaalden de liberalen de zeven zetels :

- Delehaye, advocaat (1.421 stemmen)
- Manilius, katoenfabrikant (1.390 stemmen)
- d'Elhougne, advocaat (1.409 stemmen)
- graaf Charles D'Hane (1.286 stemmen)
- Hendrik Vispoel, grondeigenaar (1.331 stemmen)
- Eug. Van Huffel, advocaat (1.357 stemmen)
- T'Kint-De Naeyer, grondeigenaar (1.344 stemmen)

De kandidaten van de conservatieven waren :

FIGURATIEF PLAN
van
Stad Gent.

Opmerken ghewen.

- 1 Stadhuys.
- 2 Grootsteel Huysdierst.
- 3 Belfort.
- 4 Belfort van Justitie.
- 5 Groot Schieding.
- 6 Academie; Museum.
- 7 Biskopskerk.
- 8 Catequet (ruiteren)
- 9 id (ouders)
- 10 Zoverenants Beld.
- 11 St. Barb's kerck.
- 12 St. Nicolaas kerck.
- 13 St. Michiels id.
- 14 St. Pieters id.
- 15 St. Anns id.
- 16 St. Jacobs id.
- 17 Augustijnen id.
- 18 Biskopskerk id.
- 19 Belfort id.

- 20 West Waaschepuy van Willems.
 21 Waaschepuy van verbondt oost
 Waaschepuy.
 22 Waaschepuy de Macmanen.
 23 Oost Oepens.
 24 St. Eustachia.
 25 St. Cecilia.
 26 Guendia.
 27 Alton.
 28 Altonica.
 29 St. Joris.

- HOTELRIJEN, GASTHUIZEN & COFFY HUIZEN.**
a	Hotel de l'Écluse, postway	A	Café Des Oude Doo.
b	Hotel de l'Écluse, postway	B	Chinois
c	Hotel de l'Écluse, postway	C	Royal.
d	Hotel de l'Écluse, postway	D	Des Oude Doo.
e	Hotel de l'Écluse, postway	E	Des Oude Doo.
f	Hotel de l'Écluse, postway	F	Des Oude Doo.
g	Hotel de l'Écluse, postway	G	Des Oude Doo.
h	Hotel de l'Écluse, postway	H	Des Oude Doo.
i	Hotel de l'Écluse, postway	I	Des Oude Doo.
j	Hotel de l'Écluse, postway	J	Des Oude Doo.
k	Hotel de l'Écluse, postway	K	Des Oude Doo.
l	Hotel de l'Écluse, postway	L	Des Oude Doo.
m	Hotel de l'Écluse, postway	M	Des Oude Doo.
n	Hotel de l'Écluse, postway	N	Des Oude Doo.
o	Hotel de l'Écluse, postway	O	Des Oude Doo.
p	Hotel de l'Écluse, postway	P	Des Oude Doo.
q	Hotel de l'Écluse, postway	Q	Des Oude Doo.
r	Hotel de l'Écluse, postway	R	Des Oude Doo.
s	Hotel de l'Écluse, postway	S	Des Oude Doo.

Desmaesières, gouverneur (1.067 stemmen)
H. Kervyn, grondeigenaar (986 stemmen)
De Saeger, procureur des Konings (967 stemmen)
Coppens, fabrikant (908 stemmen)
De Block, hoogleraar (911 stemmen)
De Rycke, rustend hoogleraar (916 stemmen)
Nuyttens, koopman (905 stemmen)

De kamer telde 108 zetels : 54 liberalen en 54 conservatieven of katholieken. De nieuwe regering stond onder de leiding van Charles Rogier.

16 juni : Men kent de aloude landzwerwers, die hier en elders onder het geroep "Ketellap. Fourchetten vertinnen" de straten doorkruisen en beschadigd of gebroken keukengerei afhalen en herstellen. De eerste jaren na de eerste wereldoorlog kon men nog te Gent die rondreizende ketellappers aantreffen; rond 1930 waren ze definitief verdwenen.

23 juni : De werkzaamheden aan het Zuidstation vorderen goed; ook de gebouwen van het nieuw station buiten de Dampoort zijn bijna klaar.

27 juni : Op 27 en 28 juni had te Gent het festival van het Vlaamsch-Duitsch Zangverbond plaats. De eerste manifestatie van het Zangverbond had plaats te Brussel in 1845. In 1846 had een groot zangfeest plaats te Keulen, waar onder meer Prudens Van Duyse, Conscience en Nolet de Brauwere aanwezig waren. Aan het festival te Gent namen 41 Duitse zangverenigingen met 529 uitvoerders en 50 Vlaamse en Waalse maatschappijen met 950 uitvoerders deel. Hierbij een plan van Gent, dat gedrukt was op de rugzijde van het programma van het zangfestival. Het plan geeft honderden details van Gent in 1847. Het festival had plaats in het paleis van justitie onder het voorzitterschap van Prudens Van Duyse. Door verschillende redenen hadden na 1847 deze zangfestivals geen plaats meer. "Een zeer grote betekenis hebben deze zangfeesten niet gehad" zegt Elias. (zie deel 2 blz. 354 en 355).

Op 27 juni werd de Minard-schouwburg plechtig ingehuldigd. De feestrede werd uitgesproken door G. Verhaeghe, die als thema behandelde "Wie zijn taal bemint, bemint zijn Vaderland". Als openingstuk werd opgevoerd "Brigitte of de twee vondelingen" zangspel op tekst van Van Peene en muziek van K. Miry. Reeds op 20 juni had de Gazette van Gent geschreven : "De Minard-schouwburg is gebouwd door een Gentenaar, het schilderwerk is van een Gentenaar, het eerste opgevoerde toneelstuk is geschreven door een Gentenaar en gecomponeerd door een Gentenaar; ook Gentenaars zullen het stuk opvoeren". De toegangsprijzen waren : eerste rij : 2,50 F, balkon : 1 F, galerij : 0,75 F en paradijs 0,30 F.

7 juli : Op het Veerleplein verkocht een boerin aardappelen tegen 26 cent per steen. Een aantal werklieden betuigden hun ontevredenheid. De politie kwam tussen en om verdere onregelmatigheden te voorkomen, werd de boerin verplicht de aardappelen te verkopen tegen 18 cent.

's Anderendaags waren er opnieuw moeilijkheden. De politie heeft bepaald, dat de nieuwe aardappelen nu tegen 15 cent per steen moeten verkocht worden.

25 juli : Op zondag 25 juli heeft er te Drongen in de herberg De Boomgaard een waterfeest plaats. De volgende prijzen werden uitgereikt :

eerste prijs : een horloge

tweede prijs : een nieuw modische pantalon

derde prijs : een schone witte kiel

vierde prijs : een sterke blauwe kiel

vijfde prijs : een schone zijden halsdoek en een snel gebraden paling of wel een gebakken snoek met alle toebehoorten, waaronder een stoop Krabeleere of Uytzet.

24 juli : Op 24 juli aanvaardde de gemeenteraad een schenking van 100.000 fr. door J. Van Caeneghem voor de bouw op de Coupure van een godshuis voor behoeftige blinden. Het gesticht zal gebouwd worden in 1852 - 1855 naar de plannen van architect Van Huffel. Van Caeneghem werd geboren te Ledeberg in 1764. Hij wist een aanzienlijk vermogen te verwerven. In 1845 schonk hij naamloos het bronzen borstbeeld van Jacob van Artevelde gemaakt door De Vigne aan de stad Gent. Hij overleed te Gent op 29 juni 1847 en werd begraven te Bellem. Het graf bestaat nog en bevindt zich rechts van de kerk. Op de gedenksteen staat de volgende tekst, opgesteld door Prudens Van Duyse : "Door het werk, dat hij gedurig aan ontelbare arbeiders, 50 jaar lang wist te geven om de omliggende heiden en boschgronden vruchtbaar te maken, mag hij de verlichte weldoener dezer streek genoemd worden".

Toen de wijk van het Nieuwland werd veranderd, werd in 1864 zijn naam gegeven aan een straat bij het Godshuishammeken. (zie V. Fris : De Historische Persoonsnamen der straten van Gent)

30 juli : In de herberg Nantes aan de Vleeshuisbrug werd een liefdadige vereniging opgericht met als doel aardappelen te kopen en ze aan verminderde prijs te verkopen. Tijdens de periode 9 tot 29 juli werden 33.244 kg. aardappelen gekocht voor 2.809 fr. en verkocht voor 1.521 fr. In totaal heeft het genootschap 81.500 kg. aardappelen verkocht. De schilderijenverzameling tellende 146 stukken van wijlen Egide van Laerebeke, wonende in de Peperstraat, werd verkocht. De verzameling bevatte onder meer werken van de Crayer, Teniers, de Noter, Ruysdael en Breugel. In het midden van de negentiende eeuw waren te Gent ongeveer een zeventigtal particulieren, die een schilderijen kabinet hadden; de grote herenhuizen van die tijd schonken voldoende plaatsruimte.

6 augustus : Op vrijdag 30 juli werd een zekere Raman op de graanmarkt aangehouden om granen aan hogere prijzen te hebben opgekocht. Hij wordt beticht van overbieding en in het tuchthuis opgesloten. Op 14 augustus werd Raman veroordeeld tot een jaar gevangenis en duizend

frank boete.

Het toneelgezelschap Broedermin en Taelyver zal het toneeljaar openen met het stuk "Willem van Dampierre" door Van Peene.

11 augustus : Veel bakkers weigeren brood te verkopen aan de vastgestelde prijs. De Gazette van Gent geeft zijn lezers de raad de feiten aan de politie kenbaar te maken. Bij andere bakkers zouden de broden niet het vereiste gewicht hebben.

15 augustus : De Waesche spoorweg van Gent naar Beveren-Waes wordt geopend; er zijn vier treinen per dag.

18 augustus : De korenwindmolen aan het Spanjaardkasteel is te huur.

20 augustus : Men is bezig buiten de Antwerpse poort de windmolen, die zich langs de grote weg in de nabijheid van de herberg Het Meulken bevindt, naar de Dendermondse steenweg te vervoeren.

22 augustus : Tijdens een godsdienstige plechtigheid in de Onze Lieve Vrouwekerk op het Sint-Pietersplein werd een nieuw orgel ingewijd. Het orgel werd gebouwd door Van Peteghem en is 36 voet hoog.

1 september : De twintigste tentoonstelling van schilderijen wordt gehouden. (bespreking in de Gazette van Gent op 23.7, 28.7, 8.8, 13.8, 20.8, 22.8 en 1.9). Het reglement van de tentoonstelling verbiedt, dat gewapende soldaten de zaal betreden. In 1844 werd aan de manschappen, die dit verbod wilden overtreden, het reglement voorgelegd. Crossée, kolonel van het achtste regiment, die daar aanwezig was, vertrapelde het reglement en deed zijn manschappen gewapend de zaal binnentreden. De Gazette van Gent betreurt, dat dezelfde Crossée thans aangeduid werd om generaal Leboutte te Gent te vervangen. Generaal Leboutte werd in 1804 ingelijfd in het regiment der oude garde. Van de slag van Austerlitz tot Waterloo nam hij aan al de veldtochten van het keizerrijk deel.

10 september : De gezusters Van Loo lang bekend voor hun frisse en lekkere oesters, hebben de eer het publiek te laten weten, als dat er ten hunne huize in de Korte Meir 10 alle dagen verse oesters te bekomen zijn.

11 september : De gemeenteraad keurt een nieuw reglement op de aardappelmarkt goed. Het gebruik aardappelen per zak te verkopen wordt verboden.

De verkoop mag enkel geschieden per kg. of per hl. Er zullen een of twee gezworen wegers-meters worden aangesteld. De vergoeding wordt bepaald op vijf centimes per weging-meting ten laste van de verkoper. Tevens wordt de aardappelmarkt verplaatst naar het Arteveldeplein en dit omdat de Graslei, waar de markt gehouden werd, te smal is.

26 september : Achter de estaminet "De Champs Elysées" buiten de Brugse poort, wordt een nieuwe danszaal gebouwd van 103 voet op 44 voet; rond de zaal loopt een galerij. De zaal zal met gas worden verlicht. De voormalige Champs Elysées zal nu Cité de Gand worden genoemd.

3 oktober : In het Casino heeft een herfsttentoonstelling van bloemen plaats.

6 november : Te Gent verschijnt de brochure "Vlaemsche Beweging. Verklaring van Grondbeginselen door de verdedigers der Nederduitsche volksregten aen hunne landgenooten gegeven". Het stuk werd opgesteld door Snellaert naar een ontwerp van Conscience. Het programma telt twaalf punten, waaronder het gebruik van het Nederduits in het gerecht wanneer de beschuldigde tot de Vlaamse bevolking hoort, het gebruik van het Nederduits in de Vlaamse provincie- en gemeenteraden, geen benoemingen meer van Vlaamsonkundige ambtenaars in het Vlaamse land. Op 28 november verschijnt in de Gazette van Gent een brief van Prudens Van Duyse, waarin hij het manifest bij treedt. Van Duyse meent echter dat men ongelijk had het manifest naamloos uit te geven. Op 10 december verschijnt het bericht, dat het manifest door geheel het Vlaams Gezelschap werd goedgekeurd. (zie Elias deel 2, blz. 202 en volgende).

11 december : De gemeenteraad vraagt aan de minister van Binnenlandse Zaken een tussenkomst in de werken tot behoud van de overblijfselen van de Sint-Baafsabdij.

Kijken we thans even naar de evolutie van de broodprijzen.

	Tarwe gebuid	Tarwe ongebuid	Masteluin	Rogge
24 juli	55 c.	43 c.	36 c.	25 c.
31 juli	53 c.	42 c.	31 c.	18 c.
14 augustus	44 c.	33 c.	26 c.	18 c.
4 september	39 c.	32 c.	24 c.	17 c.
9 oktober	43 c.	34 c.	26 c.	18 c.
30 oktober	37 c.	30 c.	23 c.	16 c.
20 november	39 c.	31 c.	24 c.	17 c.

1847 is ten einde. In 1847 stierf Felix Mendelssohn en werd Thomas Alva Edison geboren; Emily Brontë publiceerde haar boek "Wuthering Heights" en Berlioz schreef zijn "Damnation de Faust". In Engeland werd door Simpson de eerste chloroform-narcose toegepast en Sobrero vervaardigde nitroglycerine.

In 1847 werden te Gent 3.432 kinderen geboren, maar stierven ook 3.434 inwoners of 33,34 sterfgevallen op duizend inwoners, waardoor voor de eerste maal sedert 1833 een negatief verschil ontstaat tussen geboorten en sterfgevallen. Wel stijgt de bevolking, omdat in 1847 3.895 personen immigreren, terwijl slechts 2.467 inwoners emigreren.

Het Liefdadigheidsbureau steunde in 1847 4.147 gezinnen tellende 16.588 personen het ganse jaar, alsook 4.257 gezinnen met 17.028 personen tijdelijk. In totaal werden 33.616 personen ondersteund of 31 % van de bevolking. De toelagen verleend door het stadsbestuur om de prijs van het brood te drukken, vergde een onvoorziene buitengewone uitgave van 200.000 frank. In 1846 werkten in het metaalbedrijf Phoenix 600 werklieden; in september 1847 zijn slechts 300 werklieden aan 't werk en dit slechts acht uur per dag. Met de oogst van 1847 worden de broodprijzen weer normaal en vermindert de honger en de ellende. Een verschrikkelijk jaar is voorbij, maar ... er staan nog donkere jaren voor de deur.

M. STEELS

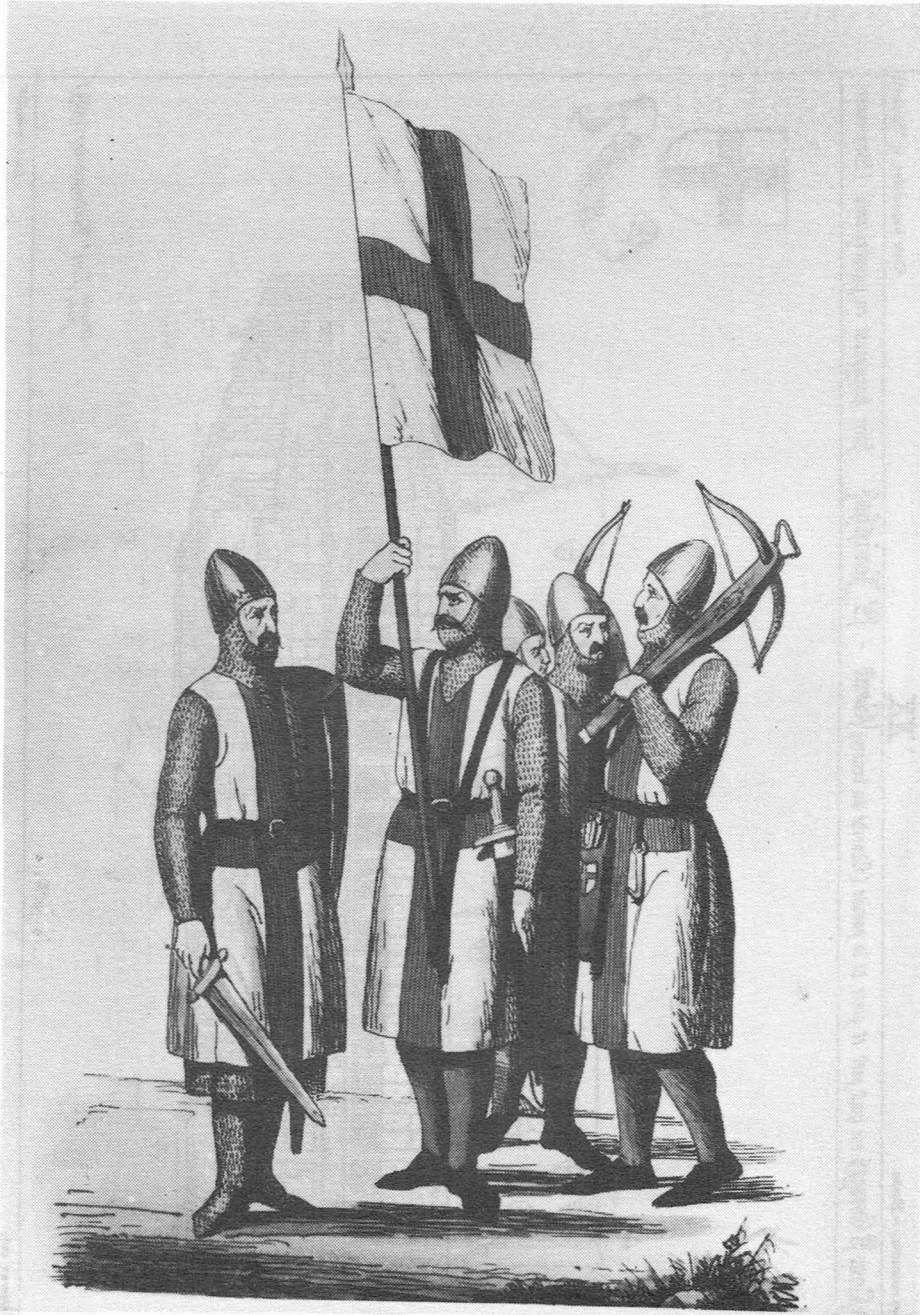
DE SINT-JORISGILDE TE GENT

De Sint-Jorisgilde, een der vier hoofdgilden, was zeker wel de voornaamste gilde van Gent. Toen het buskruit nog onbekend was, waren het de kruisboogschutters en voetboogschutters, die het gevaarlijkste wapen hanteerden.

De kruisboog bestaat uit een houten of stalen boog, bevestigd aan een eikenhouten lade, waarin de pijl wordt gelegd. De pees wordt bij het spannen achter een nok gebracht, welke bij het afschieten door middel van een trekker om laag gebracht wordt, waardoor de pees naar voren schiet. De kruisboog zou reeds bij de Chinezen en bij de Romeinen in gebruik geweest zijn; in de vroege middeleeuwen verdwijnt de kruisboog. Hij komt weer in gebruik rond de tiende eeuw en kent een bloeiperiode in de twaalfde eeuw. Op het Lateraans Concilie van 1139 werd het gebruik van de kruisboog verboden, maar natuurlijk zonder resultaat. De pijlen afgeschoten met een kruisboog, zijn korter en dikker dan gewone pijlen en zijn meestal van een stalen punt voorzien. (naar Winkler Prins, deel 2 : artikel "armborst".)

De Sint-Jorisgilde was aanvankelijk een militaire gilde. Ten tijde van Jacob van Artevelde nam de Sint-Jorisgilde deel aan de militaire tochten naar Assenede, Biervliet, Brugge (1338), in 1339 trok de gilde naar Kortrijk, Ieperen en Doornik, in 1340 naar Kassel en Sluis. Na de invoering van de vuurwapens zal de gilde geleidelijk overgaan tot een gilde, die zorgde voor de ontspanning van zijn leden.

De oudste documenten dagtekenen van ongeveer 1.340. Dan bezat de Sint-Jorisgilde een schietstand en een lokaal bij de Vijf Windgaten. Rond 1381 kocht de gilde een huis en een stuk grond bij het Belfort en de Sint-Jansstraat. Volgens de ordonnantie van 1413 bestond de

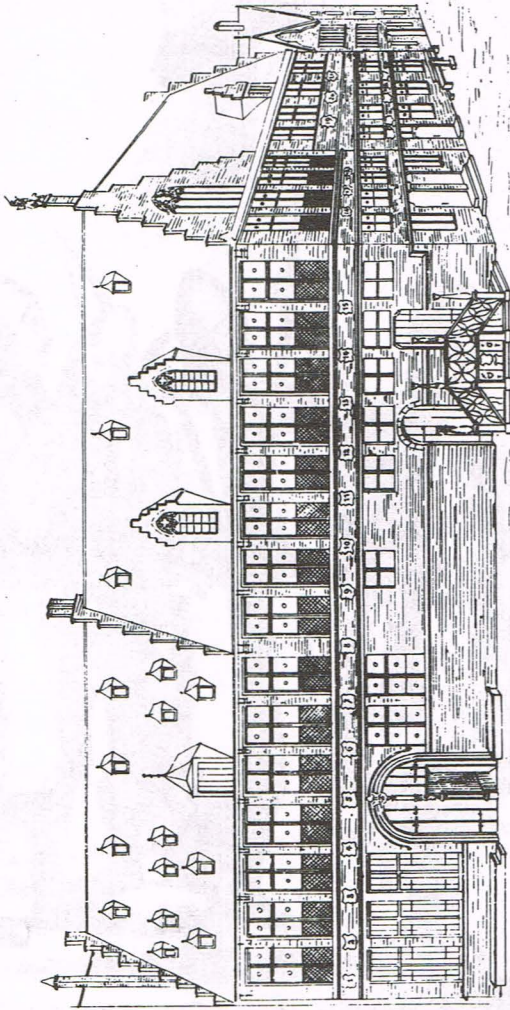
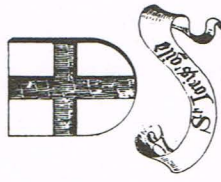
Kruisboogschutters van de Sint-Jorisgilde. (Album du Cortège des Comtes de Flandre. Dessinés door Felix De Vigne).

Parlementary compound in Brussels

XX

Our boulevards in Brussels

Gand, Louv St Georges, rue haut port et place de la parade (Marché au beurre) (Gent - St Joris) hock haagaant en paracheplaak (Botremarkt)

D'après Juvén Yanderscheldt (1585)

P. J. Janssens, del.

Juvén Yanderscheldt

“eed” (het bestuur) van de gilde uit een heuverdeken, een onderdeken en proviseurs gekozen uit de verschillende standen : de burgerij, leden van de kleine ambachten, leden van het groot ambacht van de wolwevers. Door de ordonnantie van 1423 wordt bepaald, dat “de voorscepe-
ne ende onderdekene van der kuere alle jaeren dekene zijn zouden van der gulde te wetene es de voorscepe-
ne upperdeken ende andre onderdeken”.

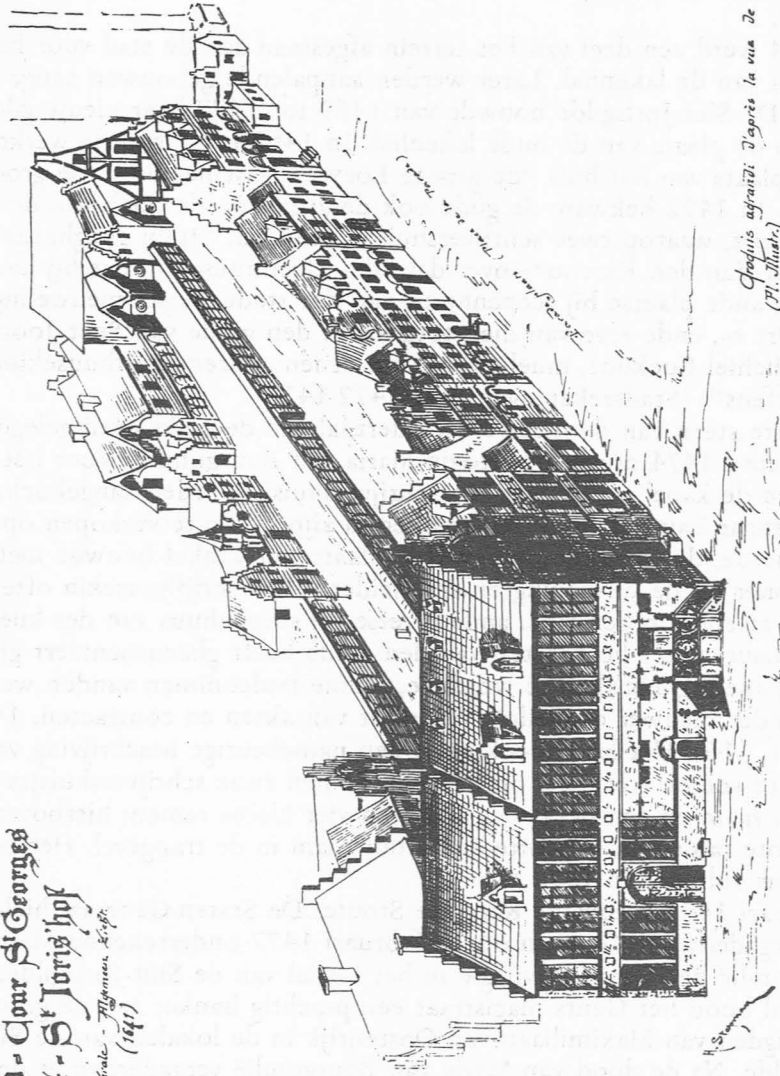
In 1424 werd een deel van het terrein afgestaan aan de stad voor het bouwen van de lakenhal. Later werden aanpalende gebouwen aangekocht. De Sint-Jorisgilde bouwde van 1469 tot 1477 haar nieuw gildehuis op de plaats van de oude lakenhal. In 1469 begonnen de werken op de plaats van het huis “de groote Loeve” naast het huis “de grooten Moor”. In 1472 bewam de gilde ook de grond op de hoek van de Hoogpoort, waarop twee schrijvershuisjes stonden. “Item ghegheven Cornelis Van den Kerchove over dat zijn schrijfhusekin, dat hij hadde staende ande plaetse bij scepenhuus, van der stede weghe nieuwelinge gheweert es, ende erve van dien toegheleyt den gulde van Sent Joorijs. Item Michiel Cockuut, mueleneere, van eenen andren schrijfhusekine der neffens”. (Stadsrekeningen over 1472-1473).

De eerste steen van de nieuwe vergaderzaal van de gilde werd gelegd op 20 april 1474 door de hertogin Maria van Bourgondië. Voor het bouwen van de kapel moest nog een schrijvershuisje worden aangekocht. De eigenaar Laurent Boccaert was bereid zijn huisje te verkopen op voorwaarde, dat de gilde op dezelfde plaats een winkel bouwde met een kamer op de verdieping en een kelder. “Een schrijfhusekin ofte winkel staende in den rinc, ande plaetse bij scepenhuus van der kuere, twelk Laurens ter begheerten van den gulde heeft gheconsenteert ghe-
weert ende afgebroken te wordene, omme tvulcommen vanden werke van eender nieuwer cappelle”. (Register van akten en contracten. 1473-1474, f. 116). Het lastenboek geeft een nauwkeurige beschrijving van de uit te voeren werken : op de hoek komen twee schrijvershuisjes met elk een raam en een deur met er boven vier kleine ramen; hierboven vier grote ramen en tenslotte een groot raam in de trapgevel. Het gildehuis was voltooid in 1477.

In januari 1477 sneuveldē Karel de Stoute. De Staten-Generaal hielden een vergadering te Gent en op 11 februari 1477 ondertekende Maria van Bourgondië het Groot Privilegie in het lokaal van de Sint-Jorisgilde. Op 27 april bood het Gents magistrat een prachtig banket aan de gevolmachtigden van Maximiliaan van Oostenrijk in de lokalen van de Sint-Jorisgilde. Na de dood van Maria van Bourgondië vergaderden er de Staten-Generaal in 1482.

De Sint Jorisgilde was de machtigste gilde van kruisboogschutters van Vlaanderen. In 1486 werd de eerste steen gelegd van een galerij, die de toegang tot de doelen moest vergemakkelijken en de schutters beschermen tegen de pijlen. De stad kwam tussen in de kosten. Marcus van Vaernewyck beschrijft de galerij alzo “een schoone gallerye van blauwe

Gand - Cour St-Georges
Gent - S' Joris' hof
The Gentiles - Johannes, Esq't.
(1541)

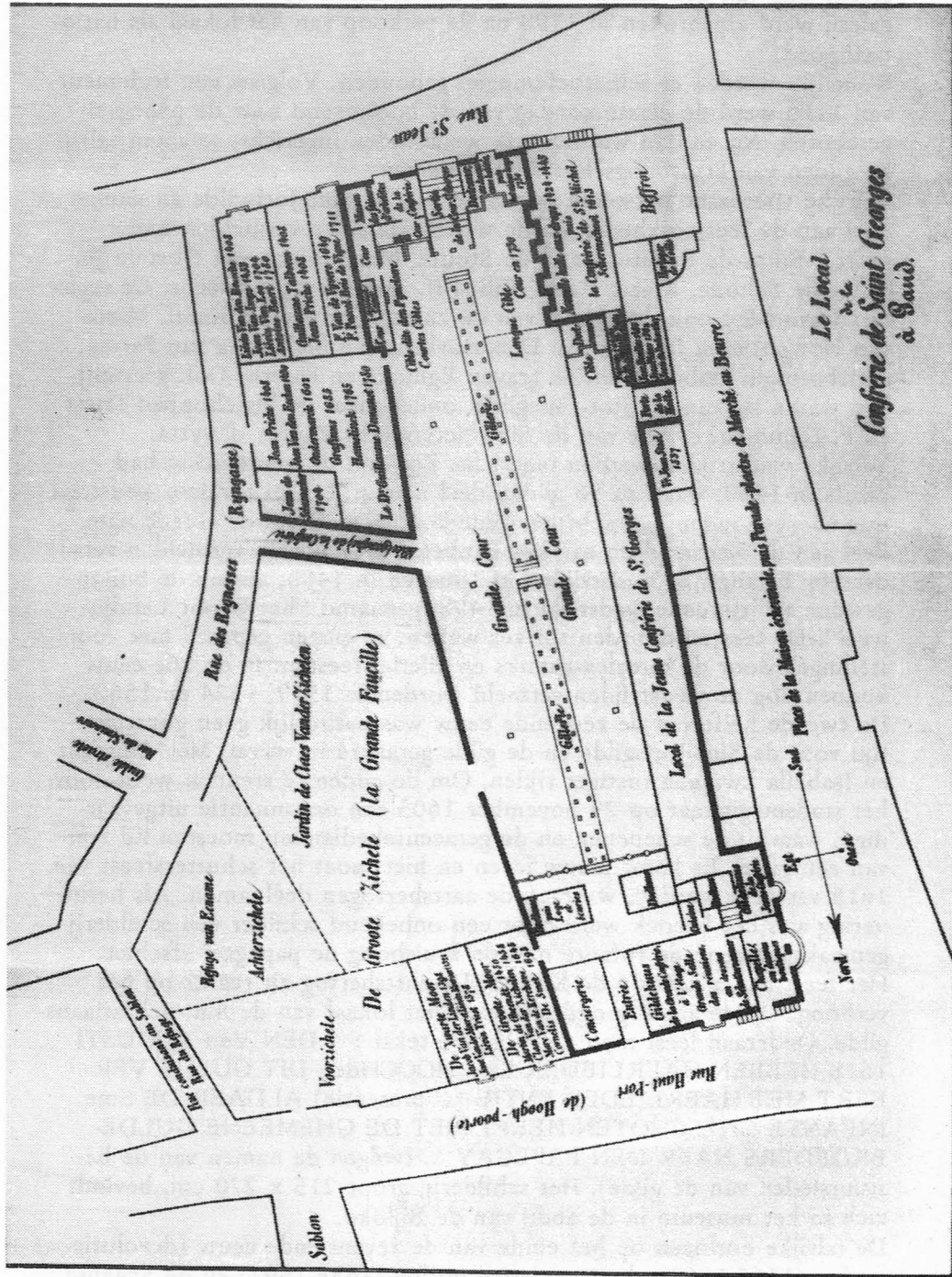

Chapuis agrandi l'apris la via de Sautenus
(Pl. II, uatr.)
Vergrootte sepiets naar het sieft in Sautenus
werk (Pl. II, uatr.)

P. J. Vandercroock. arch.

Lith. H. Stuyman Smeit.

Plan van het Sint-Jorishof

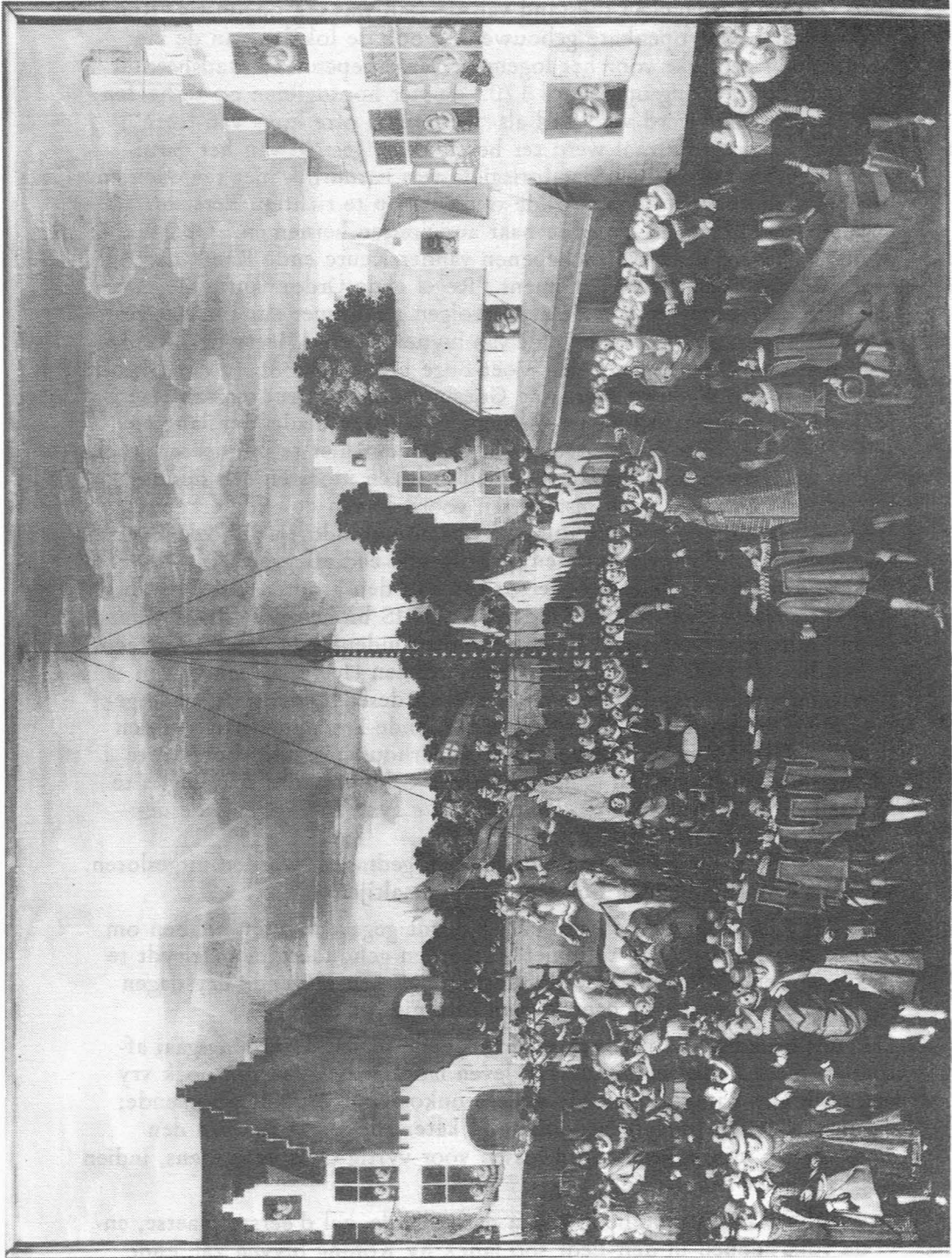
steen, lang van den eenen steger tot den anderen 154 schreden". De galerij werd afgebroken in 1798 na de verkoop van het lokaal als nationaal goed.

Wekelijks werden er schietoefeningen gehouden. Volgens een reglement van 1416 werd de eerste zondag van de hooimaand naar de papegaai geschoten. Nu en dan werden ook wedstrijden ingericht, waaraan talrijke gilden van kruisboogschutters deelnamen.

Talrijke voorname personen waren lid van de Sint-Jorisgilde en namen deel aan de feestelijkheden en de wedstrijden. We vermelden onder meer : Filips de Stoute, Karel de Stoute, Maximiliaan van Oostenrijk, Filips de Schone, Keizer Karel, Filips II, aartshertog Albrecht. De registers vermelden ook de namen van de zusters van Keizer Karel, Maria van Hongarije en Isabella van Denemarken, van Margareta van Parma, aartshertogin Isabella, van de graven Egmont en Hoorn. Ook geestelijken waren lid van de Sint-Jorisgilde, onder meer de bisschoppen Triest en P. Damman, de abt van de Sint-Pietersabdij Viglius d'Aytta.

Talrijke wedstrijden werden ingericht. Een van de beroemdste had plaats in 1440, waaraan 56 gilden deel namen; een bijzondere wedstrijd was voorbehouden aan achttien gilde-koningen. Filips de Goede nam deel aan de wedstrijd en aan het banket. De archieven vermelden verder nog belangrijke wedstrijden in 1464 en in 1483, alsook de buitengewone schitterende wedstrijd in 1498, genaamd "het Groot Landjuweel". De feesten duurden tot zes weken, ze gingen gepaard met voorstellingen door de retorica-kamers en allerlei feesten. In de 16e eeuw kunnen nog de wedstrijden vermeld worden in 1519, 1524 en 1562. De tweede helft van de zestiende eeuw was natuurlijk geen gunstige tijd voor de Sint-Jorisgilde en de gilde geraakte in verval. Met Albrecht en Isabella kwamen rustiger tijden. Om de gilden te steunen werd door het stadsmagistraat op 29 november 1605 een ordonnantie uitgevaardigd, waarbij de schepenen en de gemeentebedienden moesten lid zijn van een gilde. Er komt nieuw leven en hier moet het schuttersfeest van 1618 vermeld worden, waaraan de aartshertogen deelnamen. Als herinnering aan het bezoek werd door een onbekend schilder een schilderij gemaakt, waarop de Infante met de kruisboog de papegaai afschiet. Het feest had plaats op de Kouter. De aartshertog zit rechts op het verhoog. Op de achtergrond ziet men het lokaal van de Sint-Sebastiaansgilde. Onderaan leest men de volgende tekst : " DEN Ven AUGUSTI 1618 HEBBEN HAERLIEDER Sme HOECHden DIT GULDE VEREERT MET HAERLIEDER PNTIE (= presentie) ALDAER DE Sme INFANTE GHESCHOTEN HEEFT MET DE GHEMEENE GULDEBROEDERS NAER DEN PAPEGAY ... (volgen de namen van de bestuursleden van de gilde). Het schilderij, groot 215 x 270 cm, bevindt zich in het museum in de abdij van de Bijloke.

De talrijke oorlogen op het einde van de zeventiende eeuw (devolutieoorlog (1665-1669), de negenjarige oorlog (1688-1697) en de Spaanse Successieoorlog (1701-1714)) waren ongunstig voor Vlaanderen én

Copyright A.C. 4. Brussel.

voor Gent. De financiële toestand van de stad was erg ongunstig. Rond 1703 worden vele openbare gebouwen en ook de lokalen van de vier hoofdgilden gebruikt voor het logement van troepen. Het stadsbestuur ontvangt de toelating op 3 april 1703 de vier hoofdgilden op te heffen. Het Sint-Jorishof werd verhuurd als "herberghe ofte huys van teere", de kapel en de grote zaal werd ter beschikking gesteld van het garnizoen. Het bestuur van de Sint-Jorisgilde was natuurlijk niet tevreden en deed al vlug pogingen om de gilde opnieuw op te richten. Eerst op 12 november 1729 mocht de gilde haar activiteiten hernemen. Op 19 april 1730 werd door de "Schepenen vander Keure ende Raedt der Stadt Ghendt" een nieuw reglement "Regel ende Ordonnantie die men schuldig is te observeren ende achtervolgen ter Kamer ende in het Hof van den ouden Souvereynen Gilde van mynen Edelen Heere den Ridder St.-Joris, onderhouden met den Voet-Boge binnen der Stadt van Ghendt" (gedrukt by de Weduwe Petrus de Goesin en Soon, Drucker van Haere Majesteyt) goedgekeurd. Het reglement is veertien bladzijden lang en telt 59 artikels. Het is onmogelijk dit reglement hier te publiceren; toch willen we er even bij stilstaan. De nieuwe leden moesten een doodschuld van ten minste een pistool ten voordele van de gilde erkennen (pistool : benaming voor de dubbele Spaanse escudo en dubbele Franse kroon of louis d'or), en moesten de volgende eed afleggen :

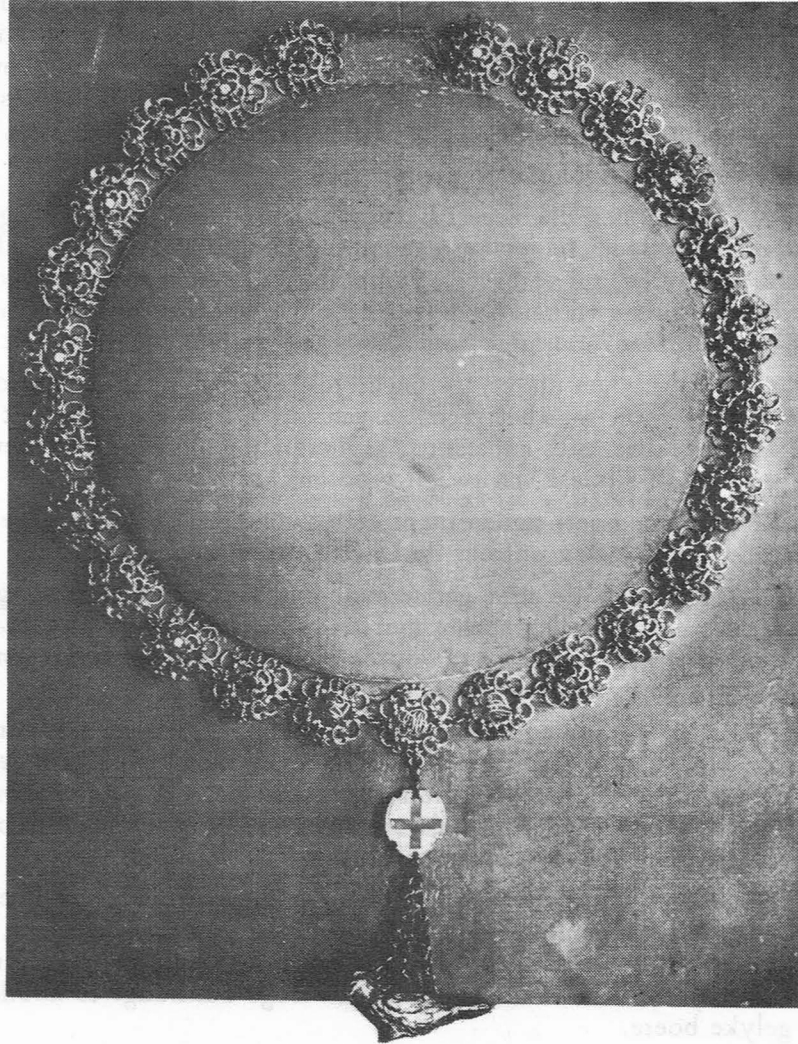
"Dat sweere ick Gilde-Broeder te zyn van den grooten GILDE van mynen Heere den Edelen Ridder St. JORIS binnen dese Stadt Ghendt, de Catholyke Roomsche Religie t'onderhouden ende vooren te staen, den Keyser ende Koning onsen Souvereynen Heere, als Grave van Vlaenderen, mitsgaders Heere ende Weth deser Stede, goet, ende getrouwe te zyn, de Rechten, Vryheden, ende Preëminentien van den selven GILDE te beschermen ende onderhouden, ende voorts al te doen dat eenen goeden ende getrouwen Gilde-Broeder schuldig is te doen : *Alsoo moet my Godt helpen, alle syne Heyligen, ende den Edelen Ridder St.JORIS.*"

Gilde-broeders, die zich onwaardig hebben gedragen, worden uitgesloten. De gilde-broeders hielden ook van goede maaltijden.

Art. X : Alle de gone die haerlieder woordt gegeven zullen hebben om naer het Koningschap te schieten, worden gehouden ter maelydt te komen, ende t'onderstaen d'onkosten daer aen klevende dry dagen geduerende, weder sy daer komen ofte niet.

De gilde-broeder, die drie achtereenvolgende malen de koningsgaaï afschoot, werd keizer en "ende syn leven lanck voor al sitten, oock vry wesen in alle Banquetten ende andere onkosten den Gilde aengaende; zal oock t'synen profyte behouden de keten, de welke die van den Eedt niet te min zullen mogen lossen voor vyftig Carolus guldens, indien het haerlieder belieft."

Art. XIV : Die Koning bedydt van desen Gilde, zal d'eerste plaetse, ende de voix hebben in den Eedt soo lanck hy Koning blyven zal, ende

Gildebeuk van de Sint-Jorisgilde (Copyright A.C.L. Brussel). Achttiende eeuw; goud, edelstenen en email. Oudheidkundig Museum Gent (zie : Gent : duizend jaar kunst en cultuur, deel 2, glz. 300).

exempt wesen van onkosten in alle Banquetten ende Maelyden, tot dat door eenen anderen Gilde-Broeder het Koningschap gewonnen wort.

De gilde-broeders moeten op Sint-Jorisdag de mis bijwonen en ter offerande gaan "op peyne van te verbeuren de boete van twaelf grooten", tevens moeten ze aanwezig zijn bij " 't zy inhaelen van Princen, Gouverneurs van desen Lande, Bisschoppen, ende alle andere, daer toe sy zullen aensocht worden, op de boete van twaelf grooten als vooren."

Het reglement bevat ook een aantal verboden.

Art. XIX : Den gonen die sweert by den Naeme Godts, syne Heylige Sacramenten, doet diergelyke ofte andere Eeden, 't zy in de Doelen, ofte daer buyten, zal verbeuren de boete van twee grooten; welke boete oock zullen verbeuren de gone die noemen den boosen vyandt ofte swarten man, soo lange men schiet, ofte Gilde-wys vergadert is.

Art. XX : Van gelyken die eenige oneerlyckheyt bedryft met woorden ofte werken, 't zy met het vertellen van onkuysche discoursen, 't singen van liedekens, ofte andersints, geduerende den tydt als vooren, zal verbeuren de boete van twaelf grooten.

Art. XXI : Gelyke boete zullen incurreren die geduerende den selven tydt hun water lossen ontrent de Doelen ofte kleyne muerkens.

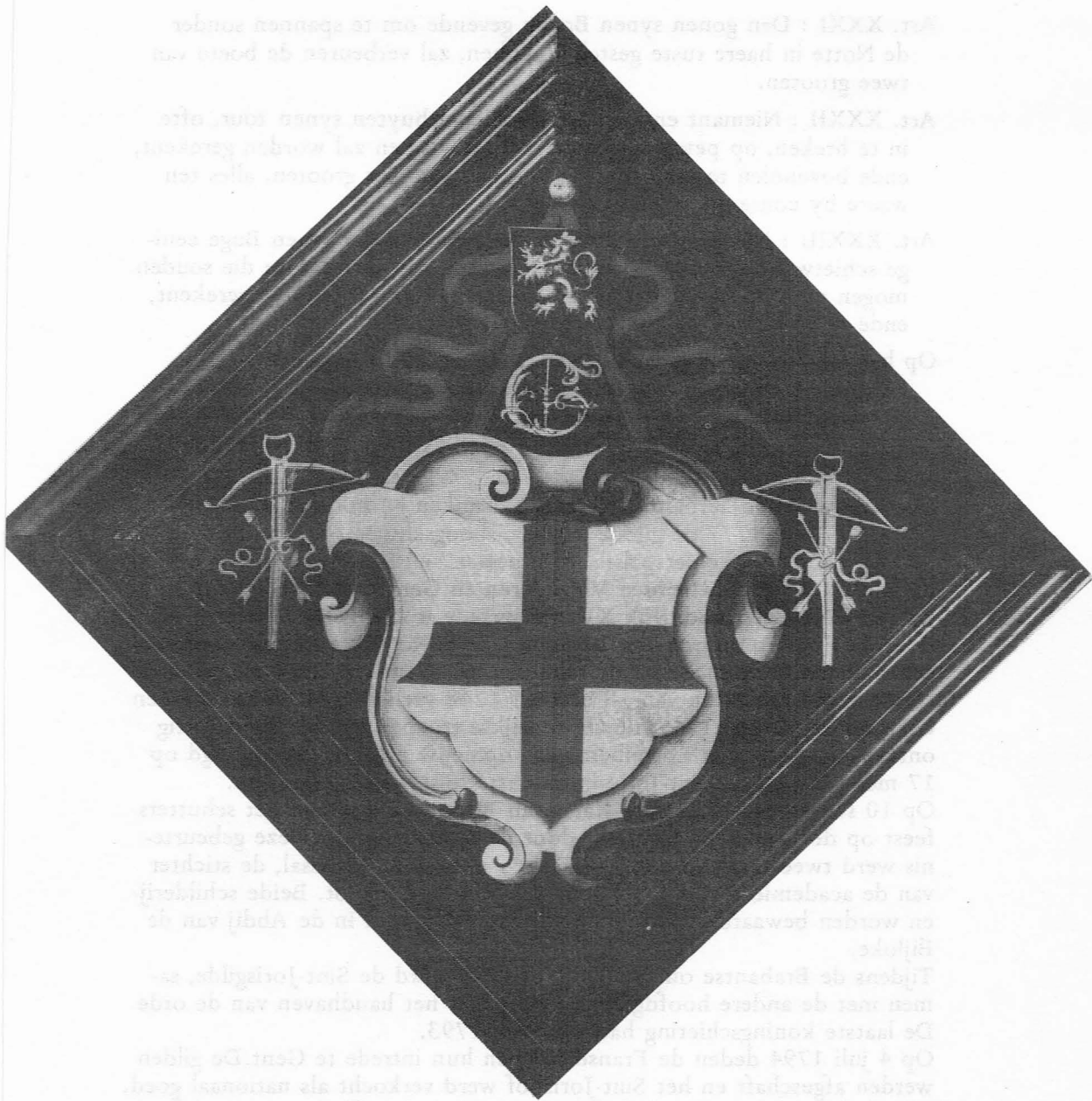
Art. XXII : Als mede de gone geduerende het Schiet-spel ende Vergaderinge als boven, zullen spelen met Kaerten, Teerlingen, ofte Toeback smooeren; ten waere sy te vooren daer toe consent verkregen hadden van de bywesende Heeren Provisieerders.

Art. XXIII : Voorts indien het geuele dat eenige Gilde-Broeders ofte andere, binnen den Hove ofte Kamer wesende, den eenen ofte den anderen injurieerde, present ofte absent wesende, van man ofte vrouwe eenige blaeme seyde, die zal verbeuren twaelf grooten, ende bovendien worden gecorrigiert, ter arbitraige van den Eedt.

Art. XXIV : Den gonen schietende zal gehouden zyn te roepen aeler hy synen Pyl op synen Boge legt, op de boete van twee grooten; gelyck den Schutter oock gehouden zal zyn in het opleggen van synen Pyl hem zydewaerts te stellen, ende den Boge om hooge te houden, op gelyke boete.

Art. XXV : Die schiet sonder roepen, ende aeler den Teekenaere behoorlyck heeft geantwoort, zal verbeuren twaelf grooten, ende vier schellingen grooten in profyte van de Capelle, boven de voldoeninge van de schaede ofte intrest, indien hy iemant griefde.

Art. XXVI : Soo iemant staet om te schieten, en geroepen heeft den gewoonelyken roep, niemant en zal sig vervoorderen te spreken, ofte eenig ramour te maeken voor dat den Wyser ofte Teekenaer de scheute zal aangewesen hebben, op de boete van twee grooten.

Blazoen van het Sint-Jorisgild (Oudheidkundig Museum Gent)

Art. XXXI : Den gonen synen Bogen gevende om te spannen sonder de Notte in haere ruste gestelt t'hebben, zal verbeuren de boete van twee grooten.

Art. XXXII : Niemant en vermag te schieten buyten synen tour, ofte in te breken, op peyne dat syne scheute niet en zal worden gerekent, ende bovendien te verbeuren eene boete van vier grooten, alles ten waere by consente van de Schutters.

Art. XXXIII : Niemant en sal vermogen te stellen op synen Boge eenige schietwyserkens, ofte lonck-machienen, van wat nature die souden mogen zyn, op peyne dat syne scheute niet en sal worden gerekent, ende te verbeuren de boete van twaelf grooten.

Op het schieten werd er ook gewed, maar art. XLI bepaalde :
"Zynde verboden hooger te wedden dan om verthien grooten, op pyne van nulliteyt van de weddinge ende te verbeuren de boete van ses grooten, mitsgaeders te betaelen dobbel verlies ten profyte van de Capelle."

De Sint-Jorisgilde hernam haar oude gebruiken en nodigde in 1736, 1767, 1773 en 1777 de gilden van kruisboogschutters van andere steden uit voor "een schietspel naar de peerse" en een "schietspel naar de wip". Opnieuw beleefden Vlaanderen en Gent moeilijke tijden; op 25 juli 1745 deed Lodewijk XV zijn intrede te Gent. De bezetting door de Fransen duurde vier jaar; door de oorlogslasten en de opeisingen door de Fransen waren de schulden van Gent geweldig toegenomen. Na de vrede van Aken van 18 oktober 1748 verlieten de Franse troepen Gent op 28 januari 1749; de Oostenrijkse troepen werden geestdriftig ontvangen. Karel van Lorreinen werd opnieuw plechtig ingehuldigd op 17 mei 1749 en de Sint-Jorisgilde richtte luisterrijke feesten in. Op 10 september 1752 nam Karel van Lorreinen deel aan het schuttersfeest op de Kouter en ingericht door de Sint-Jorisgilde. Deze gebeurtenis werd twee maal op doek gebracht : door F.K. Marissal, de stichter van de academie te Gent, en door P.J. van Reysschoot. Beide schilderijen worden bewaard in het Oudheidkundig Museum in de Abdij van de Bijloke.

Tijdens de Brabantse omwenteling in 1789 werd de Sint-Jorisgilde, samen met de andere hoofdgilden, belast met het handhaven van de orde. De laatste koningschieting had plaats in 1793.

Op 4 juli 1794 deden de Franse troepen hun intrede te Gent. De gilden werden afgeschaft en het Sint-Jorishof werd verkocht als nationaal goed. Een deel werd gebruikt als hotel; de kapel en de gilde-kamer werden gebruikt tijdens de "foor" door foorreizigers; de Sint-Cecilia-maatschappij gaf er concerten; men hield er ook banketten. In 1838 vestigde er zich de "Foire de Leipzig", een magazijn waar speelgoed en allerlei voorwerpen werden verkocht.

In 1804 kregen de kruisboogschutters de toelating zich opnieuw te ver-

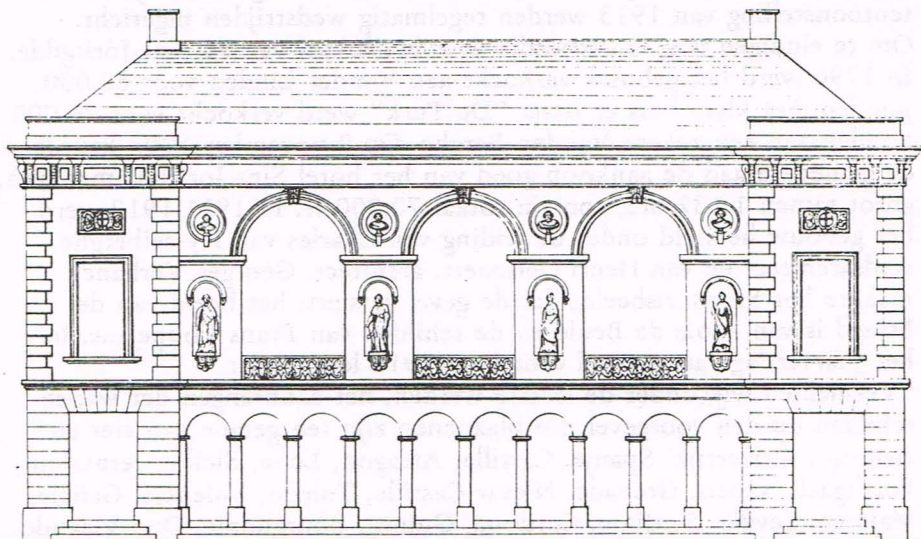
Sinterklaas wettigheden in binnen de wettigheden van 1917
 te Gent. De Sint-Janskerk aan rechts in het beeld. Het
 gebouw is "Oud Vlaanderen". Ontworpen was Valentin Verwey.

enigen. Eerst werd een schietstand opgericht in het oud Spanjaard kasteel; wat later verhuisde de Gilde naar de Bijloke-meersen. In 1817 vestigde de Sint-Jorisgilde zich in de herberg De Koornbloem in de Ekkergermstraat. (Vandaar de straatnamen op Ekkergerm : Kruisboogstraat, Pijlstraat en Korenbloemstraat). De verkoop van het park van de Gilde verplichtte haar opnieuw te verhuizen. Dank zij de mildheid van de markies Rodriguez d'Evora y Vega, oud deken van de Gilde, kon een casino in Italiaanse stijl gebouwd worden op een stuk grond tussen de Nieuwe Wandeling en de Leie. Het nieuw lokaal werd ingehuldigd in 1847. De Sint-Jorisgilde had echter weinig geluk, want reeds in 1860 werd het terrein gekocht door de spinnerij La Lys voor de uitbreiding van haar fabriek. De Gilde vond een onderkomen in een eenvoudig paviljoen op de Nieuwe Wandeling; hier was echter geen mogelijkheid om te schieten en de activiteit van de Gilde beperkte zich tot vriendschappelijke vergaderingen. Het aantal leden verminderde snel en in 1887 kwam een einde aan de vergaderingen. De waardevolste voorwerpen werden in bewaring gegeven aan het Oudheidkundig Museum. De Gilde was uitgestorven.

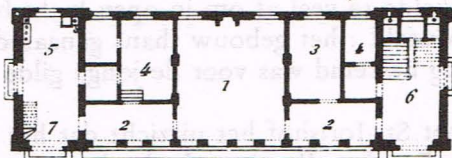
En toch. In 1904 besloten enkele jonge Gentse kunstenaars, grote liefhebbers van de kruisboog, een poging te ondernemen om de Gilde opnieuw op te richten. Ze vergaderden in een lokaal van het oud Vrouwebroersklooster in de Kuiperstraat (thans Vrouwebroersstraat). In 1907 werd het nieuw lokaal door een aantal kunstenaars, waaronder Frans Coppejans, August Poppe, René Cramer, Georges Verbanck en Oscar Sinia versierd. Bleef nog de versmelting van de jonge vereniging met de oude Gilde. De overlevenden van de oude Sint-Jorisgilde hadden de pogingen van de jonge kruisboogschutters met vreugde begroet. Er waren dan ook geen moeilijkheden en in het gulden boek van de Sint-Jorisgilde kan men lezen : "Gezien de nog overblijvende leden der Oude Hoofdgilde, die sedert 1886 feitelijk opgehouden had te bestaan, zich in Februari 1912, bij de nieuwe Sint-Jorisgilde hebben aangesloten, wordt met wederkeerig "consent", zoo van de nog levende leden der oude Gilde, als van de huidige leden, de *Oude Souvereine Hoofdgilde der Kruisboogschutters van Sint-Joris*, als bepaald heringericht verklaard. De heringerichte Gilde zal door het regelmatig houden van hare vergaderingen, door geregelde oefeningen in het schieten met den kruisboog, door het handhaven van de oude gebruiken der Souvereine Hoofdgilde, in zooverre die met de tegenwoordige omstandigheden overeenstemmen, alles doen wat mogelijk is om de Oude Sint-Jorisgilde in eer te herstellen en haar door de eeuwen bezegelden roem op te houden". De oude gebruiken werden weer in ere hersteld en regelmatig werden opnieuw wedstrijden ingericht.

In 1913 richtte de Sint-Jorisgilde samen met de kruisboogschutters van Sint-Rochus wedstrijden in binnen de wereldtentoonstelling van 1913 te Gent. De Sint-Jorisgilde nam tijdelijk haar intrek in het huis "Het Lammeken" in "Oud Vlaanderen". Ontwerper was Valentin Vaerwyck.

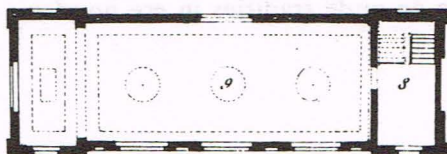
*Casino de la Société de St Georges,
à Gand.*

Plan du rez-de-chaussée.

Echelle de 0 10 20 Mètres.

Plan de l'étage.

1 Cabriolet. 2 Galeries. 3 Magnoin. 4 Habitations. 5 Cuisine du restaurant. 6 Escalier principal en Vestibule. 7 Escalier dérobé. 8 Vestibule en Orchestre au dessus. 9 Grande Salle.

“Het Lammeken” was een nabootsing van een huis te Veere bij Middelburg uit de 16e eeuw; de woning was van binnen versierd met schilderijen en kunstvoorwerpen in verband met de oude gilden. Tijdens de tentoonstelling van 1913 werden regelmatig wedstrijden ingericht. Om te eindigen nog een woordje over het lokaal van de Sint-Jorisgilde. In 1796 werd het gebouw verkocht aan Vander Linden voor 80.000 ponden, het klein huis er naast “De Turk” werd verkocht voor 26.000 ponden aan een zekere Vanden Berghe. Op 9 november 1903 keurde de gemeenteraad de aankoop goed van het hotel Sint-Jorishof met tuin, groot samen 1.132 m², voor in totaal 70.000 fr. In 1911-1912 werd het gebouw hersteld onder de leiding van Charles van Rysselberghe, stadsarchitect en van Henri Gerinaert, architect. Georges Verbanck maakte het Sint-Jorisbeeld, dat de gevel versiert; het beeld van de Maagd is van Aloïs de Beule en de schilden van Frans Coppejans. In het Jaarverslag van de stad Gent voor 1912 lezen we :

“Vermelden wij, onder de laatste werken, het aanbrengen der wapenschilden op den voorgevel. De blazoenen zijn ten getalle van vier en twintig : Keizerrijk, Spanje, Castille, Arragon, Léon, Sicilie, Jerusalem, Portugaal, Napels, Grenade, Nieuw Castille, Toledo, Valencia, Galicie, Majorca, Sevilla, Sardinie, Cordoua, Guinea, Bourgondie, Oud-Vlaanderen, Vlaanderen, Gent, St Joris. De sluitsteen der inrijpoort draagt het blazoenen van de hoofdgilde.

Men heeft op een wand, onder de poort, het klein verheven beeldwerk geplaatst verbeeldende St-Joris. Deze steen, welke vroeger den achtergevel versierde, brokkelde te veel af om in open lucht bewaard te worden. Werd vervolgens hersteld : het gebouw thans genaamd *De Turk*, en die bij zijnen oorsprong bestemd was voor de jonge gilde der zelfde hoofdgilde.

Thans heeft heel het St.-Jorishof het uitzicht dat het had op het oogeblik dat Alexander Farnèse zijne intrede deed te Gent, in 1584. Voorbehoudingen dienen echter gemaakt te worden voor den trap langs de Hoogpoort, wiens beeldhouwwerk de teekening van Vander Schelden niet hervorbrengt.”

De Sint-Jorisgilde is thans nog altijd een bloeiende vereniging met ongeveer 120 leden, die de oude tradities in ere houden.

M. LIEVENS

BRONNEN

1. Fr. De Potter : Gent van den oudsten tijd tot heden.
2. Ed. De Busscher : La confrérie St. Georges.
3. Pr. Claeys : Concours d'arbalétriers organisés par la Gilde de St.-Georges.
Suppression de la Gilde de St.-Georges.
Reconstitution de la Gilde de St.-Georges. (in Pages d'Histoire locale)

- Le parc de la chef-confrérie de St.-Georges (in Notes et souvenirs).
4. J. Casier : La Chef Confrérie Saint-Michel.
  5. Inventaire Archéologique :
    - L. Cloquet : La cour Saint-Georges (544)
    - A. Van Werveke : La cour Saint-Georges (545).
  6. Catalogus van de Schilderijen. Oudheidkundig Museum, Abdij van de Bijloke te Gent.
  7. De volledigste beschrijving van de geschiedenis van het Sint-Jorisgild is vermoedelijk te vinden in het tijdschrift "Oud en Nieuw", dat verscheen in 1865.
-

MARTIN JOSEPH MENGAL

Martin Joseph Mengal werd geboren te Gent op 27 januari 1784. Zijn vader speelde hoorn in het orkest van de schouwburg. Reeds zeer vroeg gaf de jonge Mengal blijk van een uitzonderlijke aanleg voor de muziek. Bij zijn vader leerde hij hoorn spelen, terwijl volgde hij ook vioollessen. Nauwelijks twaalf jaar trad Mengal op in het publiek als violist en het volgend jaar speelde hij de eerste partij hoorn in het orkest van de opera. Zonder opleiding zette Mengal zich aan het componeren. Faipoult, prefect van het Schelde-departement, stuurde Mengal in 1804 naar Parijs om aan het conservatorium zijn studies te voltooien. Wat later werd hij ingelijfd bij het muziekkorps van de grenadiers van de keizerlijke garde en trok met zijn regiment naar Italië, Oostenrijk en Pruisen. 's Winters kwam zijn regiment telkens naar Parijs terug, waardoor Mengal zijn muziekstudies kon verder zetten. In 1807 werd hij bij het leger ontslagen. Hij behaalde een eerste prijs voor hoorn en een tweede prijs voor harmonie te Parijs in 1809. Hij werd aangeworven bij het orkest van de Opéra Comique van Parijs. Hier werd in 1818 zijn eerste opera "Une nuit au château" opgevoerd. Later schreef hij nog een vijftal opera's alsook talrijke muziekstukken. Talleyrand bewonderde het talent van Mengal en nodigde hem jaarlijks uit voor een verblijf in september en oktober op zijn kasteel te Valencay. In 1824 keert Mengal naar zijn vaderland terug. Piers de Raveschoot, burgemeester van Gent, verzocht Mengal het bestuur van de Gentse opera op zich te nemen; dit werd echter een mislukking. Daarna werd Mengal dirigent van het orkest van opera. In 1830 werd de schouwburg gesloten en Mengal dirigeert eerst het orkest te Antwerpen en daarna te Den Haag. In 1835 is Mengal opnieuw te Gent en wordt hij belast met de directie van het pas opgericht conservatorium. De "stedelyke toon- en zangkonst-bewaerschool" werd ondergebracht in een deel van het stadhuis, Hoogpoort 42. Onder de kundige leiding van Mengal kwam het conser-

vatorium alras tot bloei. Mengal zelf onderwees harmonie, compositie en hoorn. Onder de knapste leerlingen van Mengal moeten F.A. Gevaert en K. Miry worden vernoemd.

Mengal was ook muziek- en orkestleider van de "Muziek- of Toonkunst-Maetschappij van S.Cecilia", die aanvankelijk haar concerten gaf in het Casino en daarna verhuisde naar Spiegelhove op de Nieuwe Wandeling. Mengal leidde ook de "Société des Choeurs" of "Choor-Gezang-Maetschappij", gesticht in 1835 en gevestigd in de herberg "In den Prins" in de Ramen.

Mengal schreef kerkelijke muziek, een zestal opera's, een aantal koren, waaronder een "Hymne aan Artevelde", ontelbare romances, een aantal stukken instrumentale muziek en tientallen werken voor kamermuziek. Hij overleed op 4 juli 1851. In 1859 werd op zijn graf op het Campo Santo van Sint-Amandsberg een monument opgericht.

Een broer van Mengal, nl. Jean-Baptiste Mengal, geboren te Gent op 21 februari 1792, studeerde ook muziek en behaalde een eerste prijs voor hoorn in 1814 te Parijs. Hij bleef te Parijs en speelde in het orkest van de opera. Hij was ook lid van de muziekkapel van Lodewijk XVIII en was een van de stichters van de "Société des concerts du Conservatoire". Hij overleed te Parijs op 19 december 1878. Nog twee andere broeders werden ook muzikant. In de Wegwijzer van Gent ontmoeten we nog juffr. Adèle Mengal en juffr. Aimable Mengal, dochters van Martin-Joseph Mengal, als pianisten.

M. VAN GENT

BRONNEN :

1. P. Bergmans : Variété musicologiques. (Gent 1891)
2. Dictionnaire bibliographique.

EEN WOORDJE OVER DE MELKMARKTEN TE GENT

Het gebruik van de grote provinciale wegen was vroeger onderworpen aan het betalen van tolrechten of barreelrechten. Het tarief bedroeg :
Voor elk paar wielen van welkdanig voertuig (drie wielen te rekenen voor twee paar) 5 centimes

Voor elk paard of muilezel bespannen of onbespannen, tot vier toe : 10 centimes.

De plaats van ontvangst van de rechten werd aangeduid door een paal, die van zonsondergang tot zonsopgang werd verlicht. Volgens de art. 7 tot 15 waren de karren en wagens, die voedingswaren en melk rechtstreeks naar de markt van een stad voerden, vrij van deze rechten. Ge-

zien er echter te Gent geen melkmarkt was, verplichtten de inners van de tolrechten de melkboeren de rechten te betalen. Om vrij gesteld te worden van deze rechten vroegen enkele landbouwers van Oostakker aan het gemeentebestuur van Gent melkmarkten in te richten. De gemeenteraad ging in op dit verzoek en besloot op 6 mei 1848 :

Art. I : Vanaf 1 juni zal een melkmarkt worden ingericht op

1. het klein plein bij Vijfwindgaten
2. aan de Rode Torenkaai
3. nabij het Heilig Kerst
4. aan de Hebberechtstraat (= begin Kortrijksestraat)
5. op het Sint-Pietersplein
6. nabij de Nieuwe Wandeling aan de Coupure.

Art. II : De landbouwers, die melk naar de stad brengen, zullen hun melk mogen verkopen op de voornoemde plaatsen tot 9 uur 's morgens mits een maandelijks recht van 25 centimes.

We weten niet of de melkmarkten veel succes hebben gekend. Nog tussen de twee oorlogen zullen de boeren - meestal de boerin geholpen door haar dochter - met kar en paard naar de stad komen. Op de kar glinsterden een achttal koperen kannen in de zon. Onze melkboerin kwam dagelijks van Zeveneken, een andere boerin kwam dagelijks van Zomergem. In de maand mei brachten ze meikevers mede voor de kinderen. De opkomst van grote melkerijen en de verkoop van melk in flessen in zuivelwinkels hebben stilaan de melkboeren verdreven. Wereldoorlog II met de verplichte levering van de melk aan de melkerijen stelde een einde aan het naar de stad komen van de melkboeren. De tolrechten op de wegen werden afgeschaft door de wet van 15 november 1866.

M. VAN GENT

BRON : Verslagen gemeenteraad. Deel 49

TE GENT

1. De stad Gent is door de Raad van Europa aangewezen als laureaat van de wedstrijd "Monumentenzorg". Door een internationale jury te Straatsburg werden de dossiers in verband met de restauratie van de Sint-Niklaaskerk en de Sint-Pietersabdij bekroond met een eerste prijs. (zie : De Gentenaar 31.10.1975). "Ghendtsche Tydinghen" verheugt zich over dit prachtig resultaat, hoopt dat de werken tot een goed einde kunnen gebracht worden en dat in de toekomst voldoende aandacht zal geschonken worden aan de particuliere gebouwen en aan de omgeving van de historische gebouwen.

2. De V.Z.W. Gandae, een vereniging die een beschutte werkplaats en een tehuis voor gehandicapten heeft opgericht, heeft twee woningen in het Oud Begijnhof, Gravin Johannastraat, prachtig laten herstellen. Onze oprechte felicitaties aan Gandae voor de inspanningen voor zo'n humaan en edel doel.
3. In de solidariteitsreeks verscheen op 24 november 1975 een zegel met het portret van E. Moyson (Gent 9.1.1838 - Luik 1.12.1868) en een zegel met het portret van dokter F. Snellaert (Kortrijk 21.7.1809 - Gent 3.7.1872).
4. Op 1 november 1975 overleed te Gent de componist Norbert Rosseau. Hij werd geboren te Gent op 11 december 1907 en componeerde een groot aantal werken. "Kenmerkend voor zijn oeuvre zijn een volkomen technische beheersing van het métier en een overtuigende lyrische kracht". (Drs. K. Cooremans).
5. Door ACEC-Gent werd de grootste gasturbine ter wereld gebouwd voor de elektrische centrale van Drogenbos. De turbine heeft een kracht van 100 megawatt.
6. Een van de schoorstenen van de elektrische centrale in de Ham werd afgebroken in de maanden november-december 1975.

VRAAG EN ANTWOORD

Antwoord op vraag 69

We kregen een antwoord op vraag 69 van de heren G. Bracke en Ch. Van Burm. Beide leden verwijzen naar het boek "Société Anonyme de la Lys 1838-1938", dat uitgegeven werd ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de fabriek.

Antwoord op vraag 67

In "Dagh-Cronijcke van Gent 1538-1559" fol. 53 r (Univ. bibliotheek Gent Hs. 2562) leest men : "soo ist datmen op den 22 december op de comptoiren ten stathuyse ende over al schreef te zijne den eersten januarij stylo novo ende was alsdan ghepasseert kerstdach ende nieu avont, waer van luttel menschen ofte gheene onder tghemeente de cause wisten".

Dr. J. SCHEERDER

BIBLIOGRAFIE

1. Dr. J. Decavele : De Dageraad van de Reformatie in Vlaanderen (1520-1565). Voornoemde studie werd bekroond door de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten. Uit de besluiten van de auteur blijkt, dat men het protestantisme niet mag beschouwen als enkel een voorwendsel om economische ambities te rechtvaardigen, maar integendeel het grondmotieven toekennen, die voor alle aanhangers gelden, namelijk de religieuze aantrekkingskracht, die het bestaan van een dergelijke massale beweging en haar verspreiding in alle sociale klassen mogelijk maakte en in de jaren zeventig zo gevaarlijk werd voor de gevestigde orde. Het werk kost 2.800 fr. en kan besteld worden bij de Kon. Academie, Kunstlaan, 43, Brussel.

2. Door het stadsbestuur van Gent wordt een brochure verspreid "De Dienst voor Culturele Zaken van de Stad Gent". In deze zeer verzorgde en rijk geïllustreerde brochure worden naast een bondige geschiedenis de activiteiten van de verschillende culturele diensten behandeld. (musea, bibliotheek, schouwburgen, enz.).

AANVULLENDE LEDENLIJST

817. - Beer H.L. Jubileumlaan 143 9000 Gent
818. - Dujardin J. Lisbloemstraat 58 9000 Gent
819. - School te Gent
820. - Dr. Heughebaert R. Sint-Michielsstraat 12 9000 Gent
821. - Demeyer J. Iepenstraat 5 9000 Gent
822. - Van Outryve A. Steenaardestraat 10 9820 Sint-Denijs-Westrem
823. - Demeyer Ph. Rotsestraat 15 9744 Dikkelvenne
824. - D'hont J. Nevelsestraat 26 9910 Mariakerke
825. - Mw. Plasschaert Y. Rue du Nouveau Monde 30 7400 Soignies
826. - Vervliet Fr. Dorpstraat 24 9710 Zwijnaarde
827. - Bombay J. Gent-Deinzesteeweg 33 9810 Drongen
828. - Van den Bossche E.L. Gustaaf Callierlaan 28 9000 Gent
829. - Vermeulen J. Molenweideweg 5 9210 Heusden
830. - Claey's R. Weldadigheidsstraat 34 9930 Zomergem
831. - Roegiers L. Wellingstraat 122 9210 Heusden
832. - Dr. Boddaert J. Paul Fredericqstraat 110 9000 Gent
833. - Christophe J. Nelemeersstraat 9 9830 Sint-Martens-Latem
834. - Claessens J. Charles de Kerchovelaan 85 9000 Gent
835. - Pauwels M. Heirweg 106 9720 De Pinte

836. - Mw. Mortier R.S. Brusselsepoortstraat 75 9000 Gent
837. - Piret J.F. Gordunakaai 22 9000 Gent
838. - Rummens M. Sluizeken 7 9000 Gent
839. - De Mulder A. R. Rinskopflaan 19 9219 Gentbrugge
840. - De Bruyne Elso 249 9050 Evergem
841. - Mgr. Van Peteghem L.A. Bisdomplein 1 9000 Gent
842. - Steenbrugge H. Koningstraat 4 9000 Gent
843. - Mej. Balcaen E. Kapelstraat 79 9820 Sint-Denijs-Westrem
844. - Mw. Lannoy C. Meerhem 2 9000 Gent
845. - Ongena L. Kouterstraat 53 9110 Sint-Amandsberg
846. - Van Daele G. Ham 71 9000 Gent
847. - Verhaeghe A. Voskenslaan 389 9000 Gent
848. - Ceuterick R. Smidsestraat 162 9000 Gent
849. - De Vilder M. Baliestraat 70 9000 Gent
850. - Bomhals S. Predikherenlei 7 9000 Gent
851. - Van Hauwermeiren M. Schoonmeersstraat 39 9000 Gent
852. - De Prêter M. Holstraat 2 9000 Gent
853. - Ruys R. Doornweg 29 9298 Wichelen
854. - Demeyer J. Martelaarslaan 13 9000 Gent
855. - Mw. De Clercq-Gernaey M. Kon. Fabiolalaan 5 9820 Sint-Denijs-
856. - Steep G. Huidevetterskaai 53 9000 Gent Westrem
857. - De Winter M. Gebr. Van Eyckstraat 9 9000 Gent
858. - Lievens A. Dr. J. Appelmanslaan 79 1710 Dilbeek
859. - De Bruyne A. Brankardierstraat 10 9000 Gent
860. - De Somme J. Drie-Leienstraat 12 9821 Afsnee
861. - Vervaeke R. Brabantdam 60 9000 Gent
862. - Schalck F. Krijtstraat 63 9040 Oostakker
863. - Mw. Van Humbeeck J. Magdalenasteenweg 25 1000 Brussel
864. - Lievens J. Brilstraat 4 9310 Lede
865. - Sarens F. Oude Brusselseweg 150 9219 Gentbrugge.
866. - Claeys W. Patijntjestraat 187 9000 Gent
867. - Kluyskens J. Krijgslaan 21 9000 Gent
868. - Mw. Bracke - Staelens Tulpstraat 52 9000 Gent
869. - Haeck F. Doornzelestraat 7 9000 Gent
870. - Van Daele E. Oude Houtlei 124 9000 Gent
871. - De Roeck R. Voorhoutkaai 24 9000 Gent
872. - Merchiers L. Pres. F. D. Rooseveltlaan 178 9000 Gent
873. - Dobbelaere D. Nekkersberglaan 502 9000 Gent.

STEUNFONDS (aanvulling lijst 1975)

Ch. Fassin - 500 fr.; Mej. Van Winckel, Sint-Jan-Baptistinstituut, Dr. R. Heughebaert - 25 fr.

KIJK-HIJ-KIJKE !!

I.

Hier in ons goeie stad van Gent
gebeuren soms wel vieze dingen
daarom wil ik op den moment
in dees revue daar iets van zingen
Van 't geen er hier zoo omme gaat
Zal 'k eenige staalkens laten blijken
en vast ge zult van meenige daad
heel zeker aardig staan te kijken *(bis)*

II.

G'hebt hier op onze groenselmort
een pompe staan met stinkend water
wie er van drinkt, wordt ziek in 't kort
hewel aanhoorders, wat bestaat er ?
men spoelt in dat ondrinkbaar nat
al 't geen dat g'op de moort ziet prijken !
mij dunkt dan d'heere van de stad
ne keer daar naar zoûn meuge kijken ! *(bis)*

III.

Het bier van 't oude mangesticht
geleverd bij adjudicatie
kost negen frank de ton, maar 't ligt
ook niet in d'ouwkens ilder gratie
maar 't bier geleverd aan 't prison
veur boeven die niet veel gelijken
ach ! dat kost drij frank meer de ton
ge ziet hoe d'ouwkens staan te kijken *(bis)*

IV.

Wij hên hier op den lotingsdag
wel vijf, zes moorden zien gebeuren
geen één politie die dat zag
zeg, es dat nu toch niet te betreuren ?
binst dat men moordt langs hier en daar
ziet men schier geen politie prijken !
maar kijk : is 't werkstakinge maar
tons zijn ze dapper aan het kijken ! *(bis)*

V.

De trams met accumulateurs
die gaan uit Gent in 't kort verdwijnen
den trolley zal in plaats daarveur

de trams tons trekken op de lijnen
Welnu dien élektrieschen draad
die elders overal moest wijken
gaat hier ontsieren, mort en straat
daar zal veel volk komen naar kijken (*bis*)

VI.

Het stadsbestuur moest in de gaz
onlangs den kolenhandel staken
't en was maar just, want 't es wat kras
een anders nering aan te raken
Maar in zwemschool en theatrezaal
de stad, doet dáár maar voort pratijken
Men tapt er drank op groote schaal
en d'herbergiers staan stom te kijke (*bis*)

VII.

Den beestenhof in zijne fleur
gaf aktiës aan zestig ballen
nu dat hij weg moest par malheur
meent gij dat d'actiën zijn gevallen ?
Pardon ze zijn nu 't dobbel weerd
't Secret van eenige groote rijken ?
Wie daar nen kop aan krijgt of steert
Mag zeggen dat hij fel kan kijke !

VIII.

'k Schie uit, mij dunkt 'tes al genoeg
hoewel 'k nog veel kan openbaren
maar 'k zoe hier staan tot morge vroeg
dus 'k zal veur later dat bewaren
En wil 't publik aandachtig nu
Het eene met het ander vergelijken
dan zal 't ook zien dat dees revue
met recht mag heeten, "Kijk-hij-kijke" !

*Lied uit de Gentse revue "Kijk-hij-Kijke" door J. Antheunis en
A. Cornelis, opgevoerd in 1903.*